ცისკარი

1860

მაისი.

წელიწადი მეოთხე.

ჩოდება თხზულებათა:

I. ღარიბი ყმაწვილი კაცის რომანი. (დასასრული.) . . . . ბაქარ ქართლელისა.

II. ლექსები ახლანდელის მწერლებისა.

III. — მახვილ-გონიერება და ერთგულობა. ალ. სავანელისა.

IV. — ყურძნის სნეულების წამლობა. ზაქ. მამაცაშვილისა.

V. — წიგნი რედაკტორთან მოლაყბის შესახები. . . . . . თ. ალ. ორბელიანისა.

VI. — სხვა და სხვა ამბავი. (ნახე მეორე გვერდზედ).

ტფილისს.

ვერსელიძის ტიპოგრაფიაში.

№ 391

ცისკარი

ცისკარი

ქართული

სალიტერატურო ჟურნალი.

გამოცემის ივ. კერესელიძის მიერ.

ტომი მეორე

მაისი.

წელიწადი მეოთხე.

ტფილისი.

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

1860

Печатать позволяется. Марта 10 дня, 1860 года.
Испр. должн. Груз. Ценсора Св. Алексѣевъ.

დარიბის ყმაწვილი კაცის რომანი.

პირველი ნაწილი.

---

1 ოქტომბერი.

საკვირველი საქმე მოხდა. თუმცა მაგდენი კარ-გი არა მესდგომიარა, მაგრამ მე მაინც მომიხდა. ის მეხი რომ მეცა, მასაქეთ თითქო და-რუებული ვიყავ მწუხარებისაგან. ახლა ცოტათი გამოვფხიზლდი; ეს ერთი თთჳე მეტია კალამი ხელში აღარ ამიღია და მგონია ახლა ვიწყებ ამ ჟურნალში ჩახედვასა, რომ ჩავწერო, რაც რამ მერე დამემართა.

რადგან ბოდიში მოიხადეს, მიზეზი აღარა მქონდარა, რომ თავი დამენებებინა, მაშინვე მაინცა, მეცადრე ისეთი ადგილისა და სარგებლობისათვის, რომელიც საჭიროა ჩემთვის, ამით უმეტესად, რომ სხუა ამისთანა ადგილის შოვნა აგრე ადვილი არა არის. მართალია, საწუხარი და საწყენი მრავალი საქმე მომელის მე აქ; მაგრამ ვერ ვამექცევი რადგან ჩემს თანამდებობაში მარტო ჩემი სარგე-ბლობა არ არის. ამასთან ვერც ამას ვიფიქრებ, რომ მადმუაზელ მარგერიტას გათქმევინო, საქმე

წაუსდა და იმიტომ გაგვიძღა გაჳვრცობელით; მე ისე უნდა მეჩუეწნენინა ჩემი თავი, რომ იმისს ქორწილსაც სრულიად უნაღვლელად დავესწრებოდი; ჩემს გულში ხომ მაინც ვერ ჩამოისედავდა. მოკლეთა ვჰსთქუა, მე მხოლოდ ესა ვჰქმენ, რომ უფ-ს ლოცვებს მივსწერე, იქნება ჩემმა გარემოებამ დღეს არა ხუალ ამ ადგილის დანებება მაიძულოს და ვეძებოს სხუა ადგილი მიმოვო რამე, რომ თუგინდ ჯამაგირი ნაკლები იყოს, ოღონდ თავისუფლება მეტი მქონდეს მეთქი.

მეორეს დღეს მივედი სასახლეში. უფ-ი ბევალლინი მეგობრულად დამხუდა, ქალებს თავი დაუკრ როგორც კი შემეშლო, ისე ჩუეულების მიხედუთ. რაღა თქმა უნდა, რომ გუშინდელი ანბავის ხსენება არა ყოფილა. მადმუაზელ ჭულიენიკი მალიან ფერგადაკრული იყო და ზეით აღარ აუხედავს, სულ თავის კალთაქვეს ჩაჰსჩერებოდა. ეს საწყალი ქალი ვერ იტყოდა, კარგი ოსტატობა მოუვიდა. ბევალლიანსს სან და სან მალიან მრისხანეს თვალს გადაავლებდა სოლოშე, მაგრამ რაღას დახედავდა ბევალლიანი: დადიოდა, დაცქრიალებდა, სულ ფრინავდა თავის ბუნებისად გამხიარულებული; და ეს უფრო ამფოთებდა მადმუაზელ ჭულიენს; — ასე რომ, შიში რომ არა მქონოდა მეც წამისდება

საქმეო, არ დამიჯერებოდა, რომ იმისთანასაც ისე-თი საქმე მოსწრებოდა, როგორიც მე მომისწრა. უფრო დასაჯერებელი კი ეს იყო, რომ ამ გულის წყრომასაც რომ გაჰყოლოდა და იმისი მაცდოსანი კაცობა გაემჟღავნებინა, თავისს თავს გარდა სხვას ვეღარავის ავნებდა; მაგრამ საკმაოდ ძნელი იყო რომ ეს არ ეფიქრებინა. უფრო ბევრალანიც არ იყო ისეთი კაცი, რომ ამასთან საქმე დაეჭირა რამე და უკან დასახევი ადგილი აღარ გაეშვა რომ შეუბრალებელის გულგრილობით გაემარჯვებინა დამ-ბეზღლებულზედ. მადმუაზელ ჭელიუენი იცოდა ახლა, გუშინ ჩემს სიცოცხლეს ერჩნენ და ცილის შეწამება დამიჯერესო; მაგრამ ესეც კი ვეცოდინებოდა, რომ ცარიელს სიმართლეზედ სიცრუეს უფრო დაიჯერე-ბენ, სადაც კი საიხოდ მისაღები იქნება ან სადაც გულში დაუჯდებათ; და დღეს ან ხვალ რომ არ გამოცხადდეს, ისეც კი არ შეიძლება. ამასთან არ იქნებოდა, ესეც არ ეფიქრებინა, როგორცა მგონია, რომ მაცთურების იარაღი ხან და ხან ქვე-შიაც გადაბრუნდება ხოლმე, და სხვს მაგიერად თვითონ იმავე ქვეს ავნებს.

იმ დღეს და შემდეგომს დღეებში სწორეთ ისე ვიყავ საცხანჯუწლად გასწირული, როგორც ვე-ლოდი და საქვლდობ რა ნაირად დავიცვანჯებოდი

თმასკი ვერ წარმოვიდგენდი. გადაწყვიტეს, რომ ქორწილი ერთს თვეზედ მოესწრიათ. ახალს დანიშნულს ყოველ დღე საჩუქრები მოსდიოდა საქმროსაგან; ზალა თითქმის გაივსებოდა ხოლმე ფარჩეულით და ათასნაირი სამკაულებითა, რომ ყველის ენახათ, ვისაც საქმე ჰქონდა და არა ჰქონდა.

ყოველზედ ჩემი აზრი უნდა მეთქვა და რჩევა გამეკეთებინა: მადმუაზელ მარგერიტა ასირებით ჩამაცივდებოდა ხოლმე ამას როგორა ჰფიქრობთო, ამაზედ რას ვფიქრობთო! როგორცკი მეშმოლო, მეც ისე ვიქცეოდი, რომ ეგონა ჩემთვის არა მეუმცნოთიარა; და რაკი ჩემს კოშკში შევიდოდი ხოლმე, მაგრამ დაკეცილს კოლოსასოცს ამოვიღებდი დამალულის ყუთიდამა, კინალამ რომ თავი გამწირე ამ კოლოსსოცისათვის და თვალებს იმითი მოვიწმენდი ხოლმე. უბედურებაა, სულმოკლეობაა; მაგრამ, მიყვარს და რა მექნა. ღალატი, მტერობა, გაუგებლობისაგან აუცილებელი დამდურება, დიდგულობა და ამპარტავნება იმისიცა და ჩემიც, — სამარადისოდ გვაშორებს ერთმანერთსა: ამას არა გაეწყობარა და იყოს ასრე: მაგრამ ამ ჩემს გულს მაინც ვერა დაუშლიხრა, რომ ცოცხალიცა და მკვდარიც იმისს სიყვარულით იყოს ავსილი.

უფ~ს შეყვარებასზედ თუ ვსთქვა, მე იმისა სიმყუდროვე გულში არს მქონიარა: არა ღირს იმათ, მდაბალი სულია, მაგრამ უწყინარი. მე ღუთის მოწყალებით მშვიდობით მოთმინებით ამყვანს იმისა მოწყალებითი ყურადმღებლობა ჩემზედა და ყველა მიმეწყალებინა ხოლმე, როდესაც ჩამორთმევას ინებებდა; მართალია, თავისუფალი იყო იმისი გა-ცუთმიოლი კაცობა ჩემის სიმყუდროვისაგან; მაგრამ გული მიკუმშებოდა, სული მეცანგლებოდა, რომ წარმოვიდგენდი, როგორი უღირსი იყო ისეთის ცოდვილის, რომელსაც თავისს დღეში ვერც ჰსცნობდა და ვერც დაავსებდა. რამდენ ნაირი მწარე ფიქრი ჩემს თავში მაშინ ტრიალებდა, რამდენ ნაირი მქუნჯავი გრძნობა გულს მიღლევდა — და ახლაც მიღლევს — ამ დასრულებულს საზარელს კაეშანს რომ წარმოვიდგენდი, ამისი გამოთქმა არც მე-მიძლია, ვერც ვაბედავ. ჭეშმარიტი სიყვარული ღუთიური რამ გრძნობა არის ისეთი, რომ კაცო-ბრიობაზედ უსამცნავესს ხასიათს უთვისებს მწუხა-რებასაცა და სიხარულსაც, მისგანვე მონიჭებულს. კაცსა რომ ქალი უყვარს, იმ ქალში ისეთს რასმე ხასიათებსა ჰპოვებს, ისეთს საღმრთოს რასმე უცმობელობასა, რომ სწორედ ჰგონია: ჩემს გარდა ეს საიდუმლოება სხვას არავის ეუწყება,

სხვას არავის ვეუფლებით და იმის ფარდას გადასა-
ხსნელად ისე ვერავინ შეუძლია, რომ შეუდარებელი
შემოწყნება არ მაგრძნობინოს,—ისეთის მოწყენის
მსგავსი რომელსაც სიწმიდის შეგინება აგრძნო-
ბინებს კაცსარო,—არათუ მხოლოდ დაუფასებელი
რომ ნიჭი იყოს, რომელსაც სხვანი შემოგვცემიან,
საყდარია ისეთი, რომ შეუგინებელ სიწმინდედ ვი-
ვის მორწმუნეს გულში,—კერპია შენთან თაყვა-
ნის საცემელი, რომ იმისი მესხვა შენს გარდა
სხვასთან ვისგანმე, გამოუთქმელ შეურაცხყოფად
მიაჩნია და მომაკვდინებლად გიმღვრითებს გულსა.
ეს არის ის შური სიყვარულისა, ის ეჭვიანობა
ტრფიალებისა, კაცს რომ აშფოთებს, აწუხებს,
ჰსტანჯავს, აუბუნურებს, ამძვინვარებს. მე მაინც
ასე მგონია: სწორეთ დარწმუნებული ვიყავ, რომ
ჩემს გარდა სხვას არავის ჰქონდა არც თვალი,
არც გონება და არც გული, რომ შესძლებიყო
ღირსებით სილვა, ცნობა და ტრფობა ამ ანგელო-
ზის ყოველის სიკეთისა და მშვენიერებისა, ჩემთვს
რომ მეგონა გაჩენილი სულითაც და ხორცითაც,
მხოლოდ ჩემთვს სამარადისოთ. ალვარებ, რომ
მქონდა ასე განუზომელი სიამპარტავნე
გულისა და უზომო მწუხარებითაც განმეწმინდა.
რაღაც რამ დამცინებელი მავნე სულიკი მეჩურ-

წუხდებოდა, რომ, რაჲცა კაცობრიჲს სიბრძნისაგან ანგარიში შეიძლება, მადმუაზელ მარგერიტა განცხრომასაც და ნამდვილს ბედნიერებასაც ისეთის ჰშოვებს გონიერის ქმრის დამშვიდებულს მეგობრობაში, რომ შეუძლებელი იყოს რომანებრივის მეუღლისაგან და არც იმისი მგზნებარე და ვნებულის სიყვარულისაგანა. დავიჯეროთ მართალი იყოს ეს? დავიჯეროთ შესაძლებელი იყოს? მე არა მგონია! მართალია, ვსთქვათ განცხრომაში კი იქნება მადმუაზელ მარგერიტა; მაგრამ რა, განცხრომა ხომ არ არის უკანასკნელი ლექსი სიცოცხლის სურვილისა. კაცისათვის საკმაო რომ ესა ყოფილიყო, მწუხარება არა ჰქონდეს და გული გაკმაყოფილებული ჰქონდეს ბედნიერებისათვის,— რამდენი ისეთი იქნებოდა მაშინ ამ განცხრომაში, რომ ღირსნი არ არიან. მშვიდობას ღმერთი მკუდართ მიანიჭებს და ცოცხალთ ვნებულებას. მართალია სიცოცხლეში სიმდაბლეც არის, მზრუნველობაც ნაღველი და საყოველდღეო, რომ მე ვერ დავიჩემებ განვერიდები მეთქი;—მაგრამ პოეზიაცა არის, აღტაცებული გრძნობაცა არის ნება დართული,—რას გასძობ? არათუ ნება დართული, ბრძანებული უზენაესისაგან. ეს ის სიმღერაა სულისა, რომელიც უკვდავებას მაუწყებს. უნდა

მგრძნობელობდეს ეს სული და ხან და ხან აღს-დგებოდეს ხოლმე, ვინდ მოსაფიქრებელზედ უმეტესის აღტაცებითა, ვინდ შესაძლებელზედ უმეტესის მოწადინებითა, და ვინდ აღბორგებულის მრისხანებითა, თუ გულმოსაწყინებელის ტირილითა. არის ზოგი ისეთი მწუხარება, რომ ბედნიერებასაც ჰსჯობია; ეს იმასა აქვს გამოცდილი, ვისაც ყოველნაირი გულის მფოთვაც გამოუცდია და ყოველნაირი მწარე ზრუნვაცა. აჲ ის რომანი, ყოველს კაცს რომ ნება აქვს, ან უფრო გამოცდილებითა გემოქმედ, ყოველს კაცს რომ გული აქვს თავისს სიცოცხლეს მეჴსმინოს ერთი-ხელაც არის, თუკი კაცი ჰქვა და თუ გამართლება უნდა ამ საწყლისა.

მაგრამ მწარე ეს არის, რომ არც ეს ნაქები განცხრომა ექნება საბრალოს ქალისა. ოჰ! ის უმრავის გულის შეერთებაზე, ორის ვაჟინულის გულის თქმის შეუღლებაზე რომ განცხრომა დაბადოს„ მსგავსი არა რაობისა, არ ყოფნისა, — ამას აღელვად დავიჯერებ; მაგრამ სადაც სიცოცხლე და სიკვდილი დაკავშირდებიან, იქ რომ სამრმარი წინააღმდეგობა არ ჩამოვარდეს და ნიადაგ ერთმანეთს არა ჰგლეჯდნენ, — ყოვლად შეუძლებელია.

რაცკი ამ ფიქრებისაგან მოჰყვება რამ შეიძლება,

ისევ ჩვენს საბრალო მეგობართანა ვჭკვიანობდი, მალ-
მეამბოხე პოლიტიკოსობას. იმან არ იცოდა, ან თითქო
არ იცოდაო, მე რასაც მეგობრობაში ვიყავი;
მაგრამ ჩვენი გული რომ ჩვენს უსწორდებოდა თავისს
ქმრისას. გამოაცხადებდა სიტყვა, მაშინვე თითქო
მალიმალ დამადებდა გამკვირვებლის იმისას სინაზით
და სიტკბოთი, რომ არავის მეყოლოდა, თუ არ
ქალსა. სწორედ ცხოველი იყვია ეს ქალი, ემ-
ბრალი არის ცხოველი მოყვრისათვის თავდადებისა
და გაწირულებისა და იმისს სულში, თითქო მაღ-
ლიდამ რამ დაბიბირებს დედამიწასა, ისეთი რაღაც
რამ გამოწვეოდა ჭკუისა, სიმშვიდე და წყნარი
სიმტკიცე, რომ არ მეძლებოდა იმისს საიმედობას
არ დავმორჩილებოდი. გულით ავზარე უმანკოება
იმისის განწმენდას და გულითაც ვჭმუნვარებოდი რო-
გორც მეშველი. დავადევნებდით ერთად ჩვენს
პოლიტიკის და ჩვენის სიხარულს ანგარიშების შინაურთ
მეგობრებს ღამეს გავათენებდით სიტყვის. ჩემი სუ-
ლიც ცოცხას რასმე განსვენებას ჭკვიანებდა მაშინ.

ერთს სხვას საქმესაც გავერთე მე იმისს სად-
გომში. ისეთი მორთმა არა არისო, რომ კაცი
სიმთვრალს არა ჭკვიანობდეს, რაკი ერთმანეთს მო-
ჩვევა. ჩემი მოხუცებული მეგობარი თავისს
საქმის ცუდათ დაბოლოვებას არ მისცემს როგორ-

მე მეთქი, იმისს ძუელი ქაღალდების ჩხრეკას თავი არ დავანებე და თითქმის ყოველ დღე თითო-ოროლ საათს ამ შრომას მოვანდომებდი ხოლმე.— ამ ქაღალდებს რომ ვარჩევდი, ზოგან ტრადიცია (*) ამოვიკითხე, ზოგან ლეგენდა (**),—ზოგან ზნეობის აღწერა, ჩემის ყურადღების გამომავ-

---

(**). ეს ორი ლექსი კიდევ, ჩუენ ენაში რომ უნდა შემოვიტანოთ, ჩემო უძჳრფასე-სო თეიმურაზ! ბევრნი იტყჳან, რა საჭიროა სხუა ლექსის შემოტანა, როდესაც ჩუენი ქართული ენა ისეთია, რომ არა აკლიარა. ამის პასუხად ეს ითქმის, რომ ქუეყანაზედ ისეთი სიმდიდრე არა არისრა, რომ გონიერებითი შეძინება ავნებდეს რასმე. მართალია, მდიდარი არის ჩუენი ენა; ან უფრო სიმართლითა ვჰსთქუათ, ისეთ ნაირათ არის ძუელ-თაგანვე შემუშავებული, რომ რაც უნდა გაჭირ-ვებაში იყოს კაცი, მაინც მოიხერხებს სიტყუასა. ბევრი განათლებული ენაა, რომ ამას ვერ დაიტ-რაბახებენ. მაგრამ ვნახოთ ერთი, ტრადიცია და ლეგენდა როგორ გამოითქმის ჩუენებურათ. ჩუე-ნებურათ ერთისაც და მეორესაც მოთხრობა ჰქჳა; მაგრამ როგორი, რა ნაირი მოთხრობა? საქმე ის არის, მაშინვე მიჰხუდეს კაცი. მოთხრობა

სიზლუებელი, რომელსაც ახლანდელი ჩემის მდგო-
მარეობიდამ წარსულის დროებში გადავჭყავდი და
მეუწლებურის საქმეების გამოკითხვით დროს მა-
ცარიელინებდა. მადმუაზელ პორჭოე ჩემის დაუც-
ხრომელის შრომისათჳს ისეთს მადლობას მიც-
სადებდა, რომ სულ არ ვიყავი ღირსი; ამიტომ,

განათლებულს დამწიგნობრებულს ქუეყნებში ოთხ-
ნაირად მიაჩნიათ: 1. ისტორია. ეს მოთხრობა
დასაჯერებელი არის, რომ ეჭვ არა შემოიტანება,
ამიტომ რომ ისტორია უნდა იმას მოგვით-
ხრობდეს, რაც მართალი ყოფილა და მომხდარა.
ამ მოთხრობას თავისი დამამოწმებელი საბუთიც
უნდა მოსდევდეს თანა.—2. ტრადიცია. მოთხრობა
მამაპაპათაგან ნათქვამი. რაც მამაჩემს პაპაჩემისა-
გან და მე მამიჩემისაგან მეუწლებური ანბავი გაგვ-
გონია,—რაც შჳლითი შჳლად ანბავი ან შემეც-
ნება გადასულა რამე, ტრადიცია სწორეთ ამასა
ჰქჳა. სამი ანუ ოთხი ლექსის მაგიერად, რომ
ერთი იხმარონ კაცმა, და ეს ერთი გასაგონად სა-
კმაო იყოს, ეს არის ნამდჳლი სიმდიდრე ენისა.
3. ლეგენდა ამისი მსგავსია, მაგრამ ლეგენდა
იმ ანბავსა ჰქჳა, რომელშიაც საკჳრველი, საოცა-
რი, ბუნებას გარეშეთი, საზღაპრო მალაც ჰმოქ-

რომ თუმცა არაფრის გამოსადეგი არ იყო ჩემ-თჳს ეს შრომა, მაგრამ მე ისე მეგონა, რომ ჩემს მოსწავლეებს იმათი ვჭირდებოდი და ჩემის შეწუხარების მემამულეობრივად ის მიმაჩნდა.

ამასობაში, რამდენსაც დანიშნულს ვადას უახ-ლოვდებოდით, იმედი მადლიანად მარგერიტამ

შეადგენს რამე, ან ისეთს რასმე მოჰწერს ანბავს მოგვითხრობს, რომ იმისი დამოწმება ისტორიით უეჭველად შეუძლებელი იყოს; 4. რომანი, ანუ ანბავი, მოთხრობა, ახალი მოგონილი, ახალი მო-ზავებული, ისეთი ანბავი რომ მართალსა ჰგვან-დეს და მართალია თუ არა, ვისაც ჰნებავს დაიჯე-როს, და ვისაც არა, არა. ამ გვარი არის ყოველი რომანი, ყოველი საამბობელი ანბავი, რაც რომ ახლა ჟურნალებში და გაზეთებში იბეჭდება. — ახ-ლა ხომ იცი რასაც ჰნიშნავს ტრადიცია და ლე-გენდა? გიხმარებიათ ხოლმე ამ ლექსებს ქარ-თულში თუ არა? მაინც თუკი პირველსა და მეო-რესა ვხმარობთ, ისტორიასა და რომანს, მესამესა და მეოთხეს რაღა დავარქვათ? სხუა ჯინსისანი რომ იყვნენ კიდევ ჰო; თორემ ორივენი ჩუენ-თჳს ერთის ჯინსისანი არიან; არც ერთი არ არის ჩუენი ქართულის ენის ლექსი.

უფრო და უფრო უკლო თავისს სიმხნევეს და მხიარულებას, რაც ნიშნობის გადასდასზედ ეტყობოდა. ხან და ხან ისევ თავისებურად უზრუნველობასა და დაუდევნელობას მიჰნდობოდა ხოლმე და ღრმად დაფიქრდებოდა. ერთხელ თუ ორჯერ თვალიც შევასწარ ჩემზედა ჰქონდა შემოჩერებული და როგორღაც მშიშედ დაფიქრებული. მადამ ლაროკიც ხშირად შემომყურებდა, თითქო სწუხდა რომ არ იცოდა რა ექნა, და უნდოდა ცალკე მოლაპარაკება მოეხერხებინა როგორმე ჩემთანა. გუშინ წინ ისე შეგვემთხვა, რომ მარტო მე და ის დავრჩით ზალაში, რა რომ მადმუაზელ ჰქლუეენ რაღაც ბმანების მისაცემად გავიდა მოსამსახურეებთან. რაც იმისს გასვლამდის საზოგადო საუბარი გვქონდა, გაწყდა მაშინვე და პაცარა ხანს უკან მითხრა გრძნობით:—თქუენ სიდუმლოს ვის ანდობთ, ვერა გცოდნიათ კარგათა.

—როგორ ჩემს სიდუმლოს, მადამ? კარგათ არ მესმის. მადმუაზელ პორჰოეს გარდა, მე ხორცილი კაცისათჳს არა მინდჳა რა არც იოცი, რასაც სიდუმლო ჰქჳა.

—ეჰ! მინდა დავიჯერო... მჯერა; მაგრამ მაინც....

ამ დროს შემოვიდა ისევ ჰქლუეენი და ჩაეწნც

ვაჩუმდით.

მეორეს დღეს, — გუშინ, — ცხენით წაველ მუშის დასახედავათ, ტყეში რომ ხეებს ვაჭრევინებდი. საღამოს ოთხი საათი იქნებოდა გამობრუნებული რომ სასახლისაკენ მოვდიოდი, ამ გზას ერთი მოსახვევი აქვს და ზედ იმ მოსახვევზედ შევჰხვდი უეცრად მადმუაზელ მარგერიტას. მარტო იყო, მინდოდა თავი დამეკრა და ჩემთვის წამოვსულიყავ; მაგრამ იმან ცხენი მოაყენა და მითხრა:

— საუცხოო შემოდგომის დღე არის დღეს.

— დიაღ, მადმუაზელ! სასეირნოთ მიბძანდებით?

— როგორც მხედავთ. ჩემს უკანასკნელს თავისუფლებასა ვჰხმარობ და თითქმის ვაცუდებ; — ცოტა არ არის მარტოობამ შემაწუხა. ალენს იქ საქმე აქვს და ვერ წამოვიყვანე... ჩემი საწყალი მერვენი ფეხს იტკივებს... იქნება თქვენ ინებოთ თან წამომყვეთ?

— რატომ არა; სიამოვნით! საით მიბძანდებით?

— რა ვიცი... თითქმის ელვენის ციხემდინ მინდა მივიდე, — და თავისის წკეპლით დამანახვა ამ დროს ნისლიანი ქედი, ჩვენის გზის მარჯვენით რომ აღიმართებოდა. — მე მგონია, თქვენ ჯერ არც კი ყოფილხართ იქა.

—მართალია. ბევრჯერ მინდოდა; მაგრამ დღევანდლამდის რაცრომ ვერ მოვასერხე, არ ვიცი.

—მაშ ეს უკეთესი, თუ მოვდივართ, ბარემ ნუღარ ვაგვიანებთ; საღამო მოახლოებულია.

ცხენი გავიბრუნეთ; ვჰკარით ქუსლი და გავსწიეთ ჭენებით.

რომ მივაჭენებდით, შემდეგი ფიქრები წარმომიდგა: რა მიზეზი უნდა იყოს, რომ ეს მოულოდნელი განზრახვა მოსვლია ამ ქალსა? უმიზეზო რომ იყოს, არა მგონია. იქნება დრომ და მოფიქრებამ შეუმსუბუქეს როგორმე ის უგ-ჭეწლი გულის წყენა, ჩემზედ შემოწამებულმა ცილმა რომ აგრძნობინა და იქნება აქამდინაც მოვიდა, რომ მადმუაზელ ჭკლეუგნის სიმართლე აღარა ჰსჯეროდეს, და ასლა შემთხვევა რომ იპოვნა უნდა არ შემამცნევინოს და ისე გაასწოროს როგორმე საქმე ჩემთან, ვითამ განსაკუთრებით ჩემი მჳრი გულში არა ჰქონიყოს? ვინ იცის. —ამ ფიქრების მიზეზით ჩუმნის უცნაურის მგზავრობის საგანი მაგდენი აღარა დავდიერა. მაგრამ ხშირად კი მქონდა ამ ქალების ცისის ანბავი გაგონილი, რომ უკეთესი ძველი შენობა ამ არემარეში არსად არ არისო და თვითონ მეც, რამდენჯერაც ან რუსნის გზაზედ მივლია, ან ქოსულ-

ნისაზედ, ყოველთჳს მორიდამ დამინახავს, თითქო ერთი უშველებელი ლოდი ყოფილიყოს რამე ალმართული, — და ასლოს ნასჳს დროკი აქამდისინ არა მქონია.

ელვენის სოფელს რომ გავსცდით და ციხეს დაუახლოვდით, ჩვენი გზა ირიბათ შეჭყვეტოდა ფერდობსა და ქედზედ ისე უნდა შევსულვიყავით. რომ ავედით ჯერ კიდევ მომორებით იყო, მაგრამ კარგათ დავინახეთ ეს მშველებური საბატონო შენობა, ტყით ბურვილს მთაზედ გადმოდებული. დაბლა უნდა ჩავსულვიყავით, პატარა ქარობიანი ღელე გადავვლო და მერე იმ ტყის შევდგომვიყავით, ციხეს რომ გარს არტყია. დავადექით ერთს ვიწროს ქვით მოკირწყლულს ბილიკსა, და კარგახანს ისე ვიარეთ, რომ ციხე აღარა ჩნდა და თჳთქმის მარტო რომ ვჭყოფილვიყავ, ვეღარცკი მოვიმხრობდი; მაგრამ სადაც სულ იმედი არა მქონდა იქ წავადექით ამ ციხეს, თითქო ფოთლოვანი უეცრად გარსშემოიცალა და წინ დაგვხვედა. ამ შენობას სულ არა მოჭკლებიარა, ისევ თავისი ასის მწყრთის სიმაღლე აქვს, რვაკუთხედად მირს დიდრონი თლილი ქვა ჭმოსია და ამ სამირკველზედ დაფუძნებული ისეა მოყვანილი, რომ ეს მშვენიერი და ყოველს ზომაზედ სიმს-

ხოთი გარდამეტებული სუწტი დანით არის გუშინ გათლილიო, კარგი იტყვს. უფრო მტკიცე, და უფრო დამაფიქრებელი აღარა იქნებოდა, როგორც ეს მეწლებური კოშკი არის, ჯერეცა რაფერი რომ ხნიერებას დაუკლია, ასასწლოვანებით რომ ზედ გადუვლიათ, და ვერცარაფერი გაუვალს ტყვრსა, რომელსაც შუაში შემოუმწყუდევია. დიდრონი ხეები ზედ სამირკუწლზედ ამოსულად და წყრით ძლივს უმდაბლესს სარკმლებსა ჰსწუდებიან. ამ უდაბურებში, ამ შეუვალს ტყეში რომ ეს კოშკი ასე უეცრათ ტყურება, შეუძლებელია კაცს ის სიყმაწვლეში გაგონილი ზღაპარი არ მოაგონდეს, სადაც გრძნეულის კოშკის ანბავია და იმ კოშკში გრძნეულებით დამინებულის ჴელმწიფის ქალისა.

ეს რომ მადმუაზელ მარგერიტას მოვაგონე, — მე დღევანდლამდის აქ ამის მეტი არა მინახავსრაო, მიპასუხა და თუ თქუენ დამინებულის მეფის ასულის გაღვძებას განიზრახავთ, შეიძლება შევიდეთო.

— როგორც მახსოვს აქ ახლო-მახლო საქონელს აძოვებენ ხოლმე და მწყემსი უნდა იყოს ვინმე, ბიჭი ან გოგო, რომელსაც ამისი გასაღები აბარია. — ჩუენ ეს ცხენები აქ მივაბათ სადმე და დავათვალიეროთ, ყეების ვიპოვოთ სადმე ან მე მწყემსი ქალი, ან თქუენ მწყემსი კაცი და კარი.

გავალებინოთ.

ცხენები იქავე ერთს პატარა შემოღობილში დავაბით და ჩუჱნ წავედით აქეთ-იქით მეციხუანის საძებნელად; მაგრამ ვერც მე და ვერც მადმუა-ზელ მარგერიტამ ვერავინ ვიპოვნეთ. რაც ადრე კოშკში შესვლის სურვილი გვქონდა, ახლა რა-საკვირველია უფრო მოგვემატა; აკრძალული ხომ მეტად კარგი ჰგონია ადამიანსა და ხიდი შევიარეთ თხრილზედ გადაკიდებული. კარს რომ მივადექით ძალიან გაგვკვირდა, რომ ღია დაგვხუდა და გვი-ამა რასაკვირველია. კედლის კურის მეტი აღარა დაგუჭირდარა, შევალეთ და შევედით ბნელსა და ნანგრევით მოფენილს რაღასაც სამყოფში; წინა კარი იქნებოდა საყარაულო. უეჭუელია. იქიდამ შევედით ერთს გრძელს დარბაზში, სადაც ბუხრის ფიქალზედ ახლაც ცხადათ ჩნდა ჯუარმოსილით დროების ნაქანდაკევი ნიშნები; ჩუჱნს წინ დიდი და განიერი სარკმელი იყო ღია და შიგ შუაგულ სარკმელში თლილის ქვს ჯუარი აღმართული; ამ დარბაზის მირობას ეს ანათებდა და ზევითკი თვა-ლი ეკარგებოდა კაცს ბნელს სიმაღლეში. ჩუჱნის ფეხის ხმაზედ მთელი გუნდი უხილავი ფრინუჱ-ლი აფრინდა, საუკუნოებათ მტუჱრი თავს გადმო-გვაყარა. კედლებს თლილი ქუჱბი აქუსთ კიბე

კიბეთ დაყოლებული, იმაზედ შევდექით და ამ ფან-
ჯარაში რომ გადვხედეთ, თხრილს გადავადექით,
გარშემო რომ ავლია და ძუელი გალავანის ნან-
გრევს. რომ შემოვედით კედელში დატანებულს
კიბეს მოვკარით თვალი და ახლა იმ კიბეზედ
შესვლა მოგვნდა იმ ყმაწვილურის ანგარიშით,
რომ იქნება უცხო რამ სანახავი ვნახოთო, შევუ-
დექით ამ ალსავალს; მე წინ მიუძღოდი, მად-
მუაზელ მარგერიტა გაბედვით თან მომდევდა და
თავისს საცხენოსნო კაბის კალთებს იკრეფდა რო-
გორც შეემლო. სულ ზევით რომ ავედით მარ-
თლათ საგანგებო რამ გადასახედავი გამოჩნდა.
მოწყენილი მწუხრი თავისის მქრქალის ჩრდილოე-
ბით საუცხოოთ ჰხატავდა ამ ფოთლოვანს ოკი-
ანეს, შემოდგომისაგან ცოცხლათ შეფერადებულსა
წყუდიადს ჭაობებს, მწუანე ჭალაკებს და ცის
დაქანებას, სადაც რომ თვალით სახილველი
ქუეყანა ესაზღურებოდა. ამ ჩინებულის. დამაფი-
ქრებელის და თვალშემოუწთომელის სანახავის წინ
რომ ჩუენ ვიდექით, ვჰგრძნობდით, რომ უდა-
ბურობის მყუდროება, მწუხრის მდუმარება, და
დამაღონებელი ფიქრი წარსულს დროებზედა,
ერთად შემოვიდა ჩუენს გულშიაც და ჩუენს
გონებაშიაცა, როგორც გრძნეულება რამე მლი-

ფრი, მაგრამ მეტად დამატკბობელი. მეტადრე ჩემ-თვის ეს სიამოვნე როგორ უნდა ყოფილიყო გამ-ლიერებული, რომ სატრფო სულიერი აქ მეგუ-ლებოდა, ამას ყველანი მიჰხვდებიან, ვისაცკი სიყვარული გამოუცდია. ასე ახლოს იმასთან ყოფნის ჟამი, ეს ჟამი რასაკვირველია უკანასკნე-ლიღა იყო ჩემთვის და გამოუთქმელს სიამოვ-ნესთან გამოუთქმელათაც ვსწუხდი. მარგერიტა რა ფიქრში იყო არ ვიცი: ქუჩაზედ ჩამომდგარი შორს იყურებოდა და გაჩუმებული იყო: ცოტათ მოსშორებულს იმისს ქშენას გარდა, მე სხვა არა მესმოდარა.—

რამდენს ხანს ვიყავით ასე, ვერ ვიტყვ: დაბ-ლობში რომ ნისლი შესქელდა და ჭაერის სინათ-ლესაც რომ ყოველგან ჩრდილი გადაეფინა, მაშინ წამოდგა მარგერიტა.

—წავიდეთო, ჰსთქუა ნახევარ ხმითა და მერე თითქო ფარდა ჩამოეფარა დასანანებელს რასმე სა-ნახავსა,—გათავდაო, მწუხარებით დაატანა. დაადგა მერე კიბეს და მეც თან ჩამოვჰყევ.

ჩამოვედით და დიდად გავჰკვირდით, რომ... და კარები დაკეტილი დაგვხუდა. უეჭუელია, ვი-ღაც ზაცვარა მცუელი არის, ჩუენ რომ მაღლა ვიყავით, მაშინ მოვიდოდა, ჩუენი აქ ყოფნისა რომ

ჭრა იცოდარა, კარს დაჭკეცდა და წავიდოდა თავის-
თვის. ჟურ ვიცინეთ ამაზედ, ახლა სწორედ გრძნე-
ულებით იყო ეს ცისე ჩუჱნთვის დასმული.
რამდენჯერმე მოვიწადინე, რომ დამერღვა რო-
მელიმე ძალი გრძნეული, რომელისაც შეპყრობი-
ლი ვჭყავდით აქა; მაგრამ უმეცრებელი
ბოლოცე მეტად მაგრათ იყო ქუაში ჩამჯდარი და
უნდა თავი დამენებებინა. ახლა ზარი და ზარი კარს
მოვადექ; მაგრამ არცარაფერი იმისს შეკრა კო-
ქკებსა და იმისს რკინით გადაჭედილს მუხის
ჩარჩოებს გაუწყობოდა. ორი თუ სამი ქჳს ლოდი
ვჭკარი;—არცარაფერი ამან გვიშველა; მხოლოდ
შეანძრია ცოცხათ და ამ შენძრევისაგან ზევიდამ
რამდენიმე კირის ნაგლეჯი ჩამოცვივდა; მადმუა-
ზელ მარგერიტამაც დამიმალა, რადგან არა გამო-
დიოდარა, და უფრო საფიქრელიცკი იყო, რომ
არა ჩამოწოლილიყოსრა. მაშინ ფანჯარას მივა-
ცვანე; ვავჭკივლე, რაც შემეძლო, მაგრამ ხმა
არვინ გამომცა. ათიოდე მინუტს ასე უსარგებლოდ
ვავჭკიოდი იქიდამ. მანამდისინ ცოცხალდენი სინა-
თლე კიდევ იყო, დიდის დაწვლილებით დავათვა-
ლიერეთ ეს ჩუჱნი სამყოფი; მაგრამ ამ კარებს
გარდა, კედლათ რომ იყო ჩუჱნთვის გადაქცეუ-
ლი, და ამ დიდს ფანჯარას გარდა, მირიდამ რომ

4.

ოც და ათის მწყრთის სიმაღლეზედ იყო გამოჭრილი, სხვა გასავალი სრულიად ვერა ვჰპოვეთრა.

ღამემ მოატანა ამასობაში და ბნელში გაგვახვა ჩუენცა და აქედამ სამიოდ ვერსზედ მდებარე სოფელიცა. მხოლოდ ასალი ამოსულის მთვარის შუქი შემოდიოდა ამ ფანჯარაში და თეთრად დასცემდა გამოწეულს ქუების საფეხურებსა. მაღმუაზედ მარცერიცა უფრო და უფრო ისეთის სიწყუდიადეში გაესვა, რომ თითქმის სულ ვერარა ვჰხედავდი და აღარც ის მამლეგდა ხმასა, რომელსაც დასაჯერებელს რასმე ვეუბნებოდი, რომ დამემშვიდებინა როგორმე იმისი გული ამ ასირებულს მდგომარეობაში. ის რომ სიბნელეში მდუმარეთ და უმრავათ იყო, მე ფანჯარაში ქუაზედ ჩამოვჯექ მთვარის სინათლეზედ. ხან და ხან კიდევ გადვმახებდი სოლმე იმედ გადაწყუეტილი, მაგრამ სწორე უნდა ვჰსთქუა, რამდენიც ჩემი მეცადინეობა მიუქმდებოდა, იმდენათ ჩემს გულს რაღაც რამ უცნაური სიხარული ეღებოდა; ვჰხედავდი, რომ ასე უეცრად გამიმართლდა ყოვლად საუკუნო და ყოვლად შეუძლებელი ოცნება ტრფიალებისა: დაკეტილი ვიყავ ერთს უდაბურს ადგილს და ერთს ვიწროს სადგომში მარტოთ მარტო იმ ქალთან, მე რომ მიყვარს და ვეტრფი.

რამდენისამე საათის განმავლობაში აღარსად ვინმე იყო ჩუჱნთვის ქუჱყანაზედ ჩემსა და იმას გარდა; აღარავინ სულიერი იმასა და ჩემს გარდა. რა საამო-მფარუჱლობას დაუმტკიცებ მეთქი, ჩემს გულში ვამბობდი; რა მადლობასა და პატივისცემას შევიძენ იმისაგან; რა პატიოსნებით მზრუნველობას ვიქო-ნიებ ამ სანატრელისათვის მეთქი. თვალწინ წამო-ვიყენე შიშისაგან დამშვიდებული, ჩემს კეთილშო-ბილურს პატიოსნებაზედ მონდობილი; უფიქრელად დაშინებული და მე მდუმარე, გაფლიდებული, რომ არაფერმა შეაშფოთოს, არაფერმა დააკრთოს; დიდის სიხარულით ვამბობდი, ეს ბედნიერი ღამე თუ ამისს ზეციერს სიყუარულს არ მომანიჭებს, იმისაგან პატივისცემას მაინც დამიმკვიდრებს, ამიერითგან მეურვეველსა მეთქი.

ამ საამოს ფიქრმა რომ ვიყავი ბოლერის შექ-ზედ გამჯდარი, უეცრად გამომალვა მარცხნიდან ხმამ:

—უფალო მარკიზო დ/მანსუ! ერთი შემატყო-ბინეთ, სხუანიც ბევრნი ყოფილან თქუჱნს გუჱრ-ში უსვინდისონი და გაფლიდებულნი?

წამოვხტი მაშინვე და ისევ დავვემჳ, გამო-ყრუებულივით შევჭყურებდი იმ ბნელს ადგილს, სადაც უმაწვილი ქალი მეგულებოდა. მხოლოდ

ერთი ფიქრიღა მომივიდა მაშინ, საზარელი ფიქრი, მისმა და მწუხარებამ გონება შეუშალეს ამ ქალსა, და, შენ ჩემო თავო, გაგიჟებული მეთქი.

— მარგერიტა! — შევსძახე უფიქრელად, რომ მეც არ მესმოდა რა ვჰსთქვ. ამ კადნიერებამ უფრო განარისხა რასაკვირველია.

— ოჰ! ღმერთო! რა საძაგელობაა? — მომაძახა ამანორა სიმყრალეა, — რა საზიზღარი საქციელია, — დიალ, საზიზღარია მეთქი!

სიმართლეზე თითქო ინათლა ჩემს თავში. ჩამოველ ფანჯრიდამ: — რა იყო? რა მოხდა? ცივათ ვჰკითხე.

— თქვენი საქმეა ეს, შემომძახა დიდის სიფიცხით; — თქვენა ხართ, რომ დაქროდით ის კაცია თუ ბიჭი ვილაცა, — და გარედამ კარი დაკეტინეთ ამ წყეულის კოშკისა: სულ დალუქული გვყავს აქედამ.... ქვეყანაში შერცხვენილო... თავმოჭრილო... და ვილამ უნდა მიითხოვოს, თუ არ თქვენა... ეს არის ხომ თქვენი ანგარიში? მაგრამ, მე გარწმუნებთ, ეს ანგარიშიც ისე ჩაგეშლებათ, როგორც სხვა უწინდელი ანგარიშები. მაშ ჯერ მე კარგათ ვერ მიცნობთ, თუ ამასა ჰფიქრობთ, რომ მე ან სირცხვილს შევუშინდე, ან მოლოზნობას, ან სიკვდილსა და თქვენ დაგნებდეთ

ცოლადაო? ან ეს თქუჱნი გარყუნილი ოსტატობა რომ კიდევაც გამორთლებულიყო, ეს რომ ისე დავმდაბლებულიყავით,— კარგადაც იცოდე რომ ამას თქუჱნს სიცოცხლეში ვერ მოესწრებით და ჩუმი თავი რომ თქუჱნთვის დამშვენებინა,— ან, თქუჱნთვის რომ უმჯობესი არის,— ჩუმი მზითევი,— თქუჱნ რა ჯიშის კაცი უნდა იყოთ მამანა,— აბა გნახოთ ერთი, რა მყრალი ცოლისაგან უნდა იყოთ მეზყლილი, რომ ამისთანა სიმდიდრე და ამისთანა ცოლი ინდომოთ? მადლობასაც უნდა მეტყოდეთ, რომ არ დავჰყევ თქუჱნს ნებას, უფალო! სისულელეა, უგუნურებაა ეგ თქუჱნი სურვილი, ამიტომ რომ თუ ერთხელ სირცხვილმა და ქუჱყანაში თავის მოჭრამ თქუჱნს ხელში ჩამაგდო როდისმე, ისე საზიზღარი იქნებით ჩემთვის, რომ დავამსხვრევ თქუჱნს გულსა! რაც უნდა გაყინული იყოს, თუ გინდ ამ ქუასავით მაგარი იყოს... მაინც გამოვადენ სისხლსა .. მაინც გამოვადენ ცრემლებსა.

ასლა მე მიუბრუნდი ისეთის საწყნარით, როგორც შეიძლებოდა:

— მადმუაზელ! ღვთის გულისათვის დამშვედით, თქუჱნს გონებას გამოუბრუნდით. პატიოსნებას გეფიცებით, რომ ჩემი წყენა მეტი აღარ

შეიძლება. გევედრებით დაუფიქრდეთ თქუჱნ სიტ-ყუჱბსა. თქუჱნ ეჭუჱბს სრულიად არაფერი სა-ფუძუჱლი არა აქუსრა. მე არას გზით არ შემეძ-ლო ეს ლალატი, რასაც თქუჱნა მწამებთ; ან რომ შემძლებიყო კიდევა, როდის მომიცია მე თქუჱნთჳს მიზეზი, რომ ჩემზედ ეგ გაჰფიქროთ.

— როგორ თუ როდის მოგიციათ? რაც მე თქუჱნი ანბავი ვიცი, ყოველივე მაძლევს ამ მიზეზსა, — მომაძახა გაკელებულის წკეპლის ქნე-ვით. — ერთისელაც არის უნდა წამოგიმალოთ, რაც გულში მაქუს რამდენი ხანია. რისთჳს მომ-მანდით ჩუჱნს სახლში საკელ გამოცულილი, სიცრუის დამჩემებელი? რა გნებავდათ ჩუჱნგანა?... ჩუჱნ ჩუჱნთჳს ვიყავით, მოსუჱნებულნი, ბედნი-ერნი, დედაჩემი და მე... თქუჱნ შემოიტანეთ ჩუჱნს სახლში ჭმუნვა, ალრეულება, მწუხარება რომ აღრე არა გვქონია. ჩემს ნებას გეწიო, ჩემი დაქცეული ოჯახი წამოგაყენოთ, — ჩუჱნი გულის მონდობა თქუჱნ დავვტყუეთ... ჩუჱნი მშჳდობი-ანი ოჯახი ფესით თქუჱნ გადასთელეთ... ჩუჱნი გული, ჩუჱნი გრძნობა უწმინდესი, უპატიოსნესი და უწრფელესი, სათამაშოთ თქუჱნ გაიხადეთ... გული თქუჱნ შეგჳმუსრეთ, თქუჱნ მოგჳკალით უბრალონი... აა, რისთჳს ინებეთ ჩუჱნთან მობ-

მანებს; აჲ, რა ჰქენით, ან ვინდოდით გვექნათ, სულ ერთია. ვამოცდესით ვეუბნებით, მომწყინდა ამდენი ანბავი; ახლა რომ თქვენს კეთილშობი-ლურს პატიოსნებას შეეფიცებით, იმ პატიოსნებას ამდენის უმსგავსოების ნება რომ მოუცია თქვენ-თჳსა,—მიზეზი მგონია მქონდეს, რომ არაფრათ მივიჩნიო და არცაფრათა მიმაჩნია ეგ თქვენი პატიოსნება....

გამოსულივიყავ მოთმინებიდამ: დიდად გაჯავ-რებულმა ღონით წავტაცე ორივე ჴელი და რომ გავაჩუმე, უთხარი:

—მარგერიტა, საწყალო ქალო!... ყური და-მიგდეთ კარგათა! მიყვარხართ, მართალია! ამის-თანა მგზნებარე, ამისთანა უანგარიშო, წმინდა და საღმრთო სიყვარული, ჯერ არას ხორციელის გულში არც შესულა და არც შევა... მაგრამ თქვენ? თქვენცკი გიყვარვართ... გიყვარვართ, უბადრუკო, და თქვენვე მკლავთ... გული შე-გვიმუსრეთ, მოგვკალით... ჩემს გულს რაღას უშურებით?... მაგრამ ეს გული თქვენია და თქვენთჳს მომიგდია; პატიოსნებას რომ ახსე-ნებთ... ისკი ჩემია და მე დავიფარავ... ამ ცოტას ხანში გაცნობებთ როგორიც არის... ამ პატიოს-ნებასა ვჰფიცავ.... კარგათ გაიგონეთ ეს ფიცი...

ამ ჩემს პატიოსნებასა ვჰფიცავ, რომ თუ მოვკუ-
დი, დამიტირებთ თქუენა, და თუ გადავრჩი, არას
დროს. სათაყუანებლად მიყუარხართ მართალია,
მაგრამ ორივე მუხლით დაჩოქილიც რომ შეგევე-
დრებოდეთ, პატიოსნებასა ვჰფიცავ არას დროს
არ შევირთავ, მანამდისინ თქუენ არ შეიქნებით
ჩემსავით ღარიბი, ან მე არ შევიქნები თქუენსა-
ვით მდიდარი. ახლა ილოცეთ, ილოცეთ და სას-
წაულს ევედრეთ ღმერთისა; დრო არის.

ვჰსთქვ თუ არა ვჰკარ ხელი, კუთხეში უკუ-
ვაგდე და შეუდექ მამინვე საფეხურებს, ფანჯრი-
სკენ რომ კიბის მსგავსად იყო ამწკრივებული.
ერთი განწირული ფიქრი მქონდა და კიდეც აღვა-
სრულე სწორედ ციყუნურის სისწრაფით: როგორც
ადრე ვსთქვ, რცხილისა და მუხის ხეები მიწამდი
ამოსულნი, წუერით ამ ფანჯარისა ჰსწუდებოდნენ.
ჩემი წკეპლა მოვჰკაკუწ, რომელიც უფრო ახლო
მომხუდა ის რტო მოვიზიდე, ვჰსტაცე ხელი და
გადავჰყე თანა. ზევიდამ, — მაქსიმეო! საზარლად
მომაკივლა ქალმა. მე რომ რტოზედ ვეკიდე,
იმ რტომ დაიწია რამდენიც შეიძლებოდა, მერე
ლაწანი გაადინა, ჩატყდა და მირსაც დავეცი.

მე მეგონია, თხრილში რომ ჩავარდი, ადგილი
ლამიანი იყო და იმან შეამსუბუქა ჩემი დაცემის

მალი, რადგან გჰგრძნობდი რომ ცოცხალი ვიყავ; მაგრამ დავიწყებულიცა ვიყავ. ჩემმა ცალმა ჴელ-მა კოშკის სამირკვლის ქვასა გაჰკრა და ისე მე-ტკინა, რომ გული შემიწუხა. პატიოსანნი მეწუ-ხებული ვეგდე. მარგერიტას კივილმა გამომაფ-ხიზლა.

— მაქსიმე, მაქსიმე! — სასოწარკვეთილებით გადმომკივოდა ქვევიდამ: — სიბრალულისათვის, მო-წყალებისათვის, ღუთისგულისათვის, ხმა გამომეცით, მომიტევეთ.

ავდექ შევხედე, ფანჯარაში გადმომდგარიყო, მთუარის სინათლით გარემოცული, თავახდილი, თმა გაშლილი; ჴელები ჯუარის სწერისათვის მე-მოეხვა და მგზნებარეს თვალით დაბლა უფსკრუ-ლში ჩამოჰყურებდა.

— ნუ გეშინიან მეთქი, ავძახე; — მე არა მი-შავს რა. ერთის ან ორის საათის მოთმინება კი იქო-ნიეთ, რომ სასახლეში მივიდე და მერე ფიქრი აღარ არის. დარწმუნებული იყავით, რომ თქვენს საიდუმლოს მე არ გავჰსცემ და თქვენს პატიო-სნებასაც ისე გამოვიხსნი ყოვლის ეჭვსაგან, როგორც ჩემი გამოვიხსენ ეს არის.

დიდის გაჭირვებით ამოველ თხრილიდამ, ცხენი მოვნახე, გადავჯექ როგორც იყო, ჯიბის

ქრისტიანეთი მარცხენა მკლავი ავიკარ, რომ აღარ მივარდნოდა და სამხრეთით მეცვივოდა. მთვარის ლამაზი შუქი აძლევდა კამკამს და ერთს საათზედ მივაღწიე სასახლეს. დოკტორი დამხვდა ზალაში ახლა მოისმის. ჭურჭელი და თითქმის ბორნი დამსხდნენ მოწყალებულნი და მომთმინებულნი. მხიარულად მივეგე დოკტორსა.

— დოკტორო! ცხენი ჩქარად დამიგდო, გადმომაგდო და მერჩია ეს მკლავი ნატეხობი მაქვს; არ იცნობთ, გამიშინჯეთ!

ქრისტიანე მკმასხნა თუ არა, მომამასა მამინვე: როგორი ნატეხობი? ნატეხობი არა და კარგი მოტეხილი ქონიათ, სწორეთ ეხლაც.

მაშინ ლაპარაკმა იგივე და მომგვარდა. — მამ ჭხნაბ, სწორეთ უბედურება არის ჩვენს თავს ამაღამთ.

გავიკვირვე ვითამ და ვიკითხე: — როგორი უბედურება? რა მოხდა კიდევ.

— ღმერთო დიდებულო, მემინია, ჩემს ქალსაც არა ასცდენოდესრა. სამი საათი იყო, ცხენით წავიდა; ახლა რვა საათია და ჯერაც არსად არის.

— მადმუაზელ მარგერიტა! მე ვნახე....

— როგორ! სად? რა დროს?... ოჰ! მომიყევით, უფალო; მშობლის გული მეტად მწუხარე.

—წინ შემომეყარა გზაზედ, ხუთი საათი იქნებოდა. მგონია ელვენის ციხის სანახავად მიდიოდა; დიაღ! სწორეთ.

—ელვენის სანახავათ? შენ ჩემო თავო! ციხეში გზას დაჰკარგავდა უთუოთ. არიქა! ცხენები, ითქუწნი ჭირიმე!

უფ-მა ბევალლანმა უბძანა მაშინვე, ცხენები შეაბითო. ყველამ დააპირა წასვლა; მეც ცხენით გამოვყვებოდი მეთქი უისარო, მაგრამ მადამ ლაროკმა და დოკტორმა ძლიერ დამიშალეს და კარგათაც ინებეს, რადგან ძალიან საჭირო იყო ქეწმხავების მოსვენება ჩემთვის. დოკტორმა მკლავი შემიხვია და ჩაუჯდა კარეტაში მადამ ლაროკსა: მადამ ლაროკის განზრახვა იყო, რომ ელვენის სოფელში უნდა მოეცადნა და ბევალლანს ციხის არე-მარე უნდა დაეთვალიერებინა.

ათი საათი სრული იყო, ალენი შემოვიდა ჩემთან და მითხრა, ვიპოვეთ მადმუაზელით. მომიყვა იმის ამბავს და ყოველივე დაწვრილებით მიამბო, მხოლოდ იმას გარდა, რაც მარტო მე და ქალს უნდა გვცოდნოდა. ახლა დოკტორი შემოვიდა და იმანაც ისე მიამბო; მერე თვთან მადამ ლაროკმა მნახა და დიდის სიამოვნით შევიტყე რომ სრულიად ეჭვ არავის აუღია, რომ მეც

ჩმასთანა ვჭყოფილვიყავი. —

მთელი ღამე სულ ბურანში ვიყავ; ციების სიცხემ და მოსიზმრებამ აღარ მომასვენეს: წამ და უწუმ კოშკის ფანჯრიდამ ძირს ვეშვებოდი, სული მიხუთდებოდა ხოლმე და შეშფოთებული წამოვარდებოდი. ბოლოს გათენდა როგორც იყო და მეც დავმშვიდდი. დილას რვა საათზედ შემოვიდა ჩემთან მადმუაზელ პორჭია და თავით მომიძღა, თავისის წინდის ჩხირების ხმარებით. ის იყო ჩემს ოთახში სტუმრების მიმღები, ჩემ_ავათმყოფის სანახავათ რომ მოდიოდნენ. პაცარახანს უკან მადამ ლარიოკი შემოვიდა. ხელი რომ მოვაწოდე, კარგა ხანს ეჭირა ჩემი ხელი და დავინახე, რომ ორი მსხვილი ცრემლი გადმოედინა ლოყებზედ. დავიჯერო მარგარიტას ყოველივე ეთქჳას დედისათვის?

მადმუაზელ პორჭიამ მითხრა, მოხუცებული ლარიოკი გუშინდელს აქეთ ძალიან ცუდად არისო, წუწეთი დასცემია სამარალოს; დღეს ენაც ჩავარდნია და საწუხრად არის იმისი საქმე. ამ მიზეზით ქორწილს ძალიან აშურებენ; კონტრაკტის შესადგენლად (*) უფ. ლობუპენი არის პარიჟიდამ

(*) ხომ გახსოვს, ჩემო თეიმურაზ, კონტ-

დაბარებული და სუჯალ მოელიანო.

დღეს დილაზედ რამდენსამე საათს ფეხზედ ყოფნა შევიძელ; მაგრამ დოკტორი დემარეცი თუ მართალს ამბობს, ძალიან დავაშავე, რომ მაცოვებს და კიდევ ვწევ, მე გამოსულელებული.

პ. ოკცოშიერი.

სწორეთ რაღასაც ბოროტის სულის ვჭყევარ აგდებული, რომ ასე ასირებულს განსაცდელში მყჭყავს ხან ჩემი სჳნიდისი, ხან ჩემი გულვნასოთ რომელი როგორ გაუძლებს გასაჭირს განსაცდელსათ.

დღეს დილას რომ ლობეჟენს მოელოდნენ და არსად გაჩნდა, მადამ ლაროკმა მე შემომითვალა,

რაკეს რა მნიშვნელობა აქვს აქა. სასიძო, სასძლო და მოწმები რომ ყველს მოაწყრენ კონტრაკტზედ, გათავდა საქმე; იმათი ქორწილიც ეს არის. ზოგან ამას პაცრისაგან პირაჯურის გადაწერასაც მიაყოლებენ მინვე. საქმე ის არის რომ კონტრაკტში ყოველივე პირობა იყოს გამოცხადებული, რომ ერთმა მეუღლემ მეორის საკუთრება არ გაუბნიოს. —

კონტრაკტის შედეგენისან როგორ რას გვრწყვეთოა ხვალ უნდა გათავდეს ქმლის მოწერაო. მე რადგან გარეთ გამოსვლა რამდენსამე დღეს აღკრძალული მაქვს, მე მეუღლე რაც რამ საოჯახო ქაღალდები გეგულებათ, თქვენ მამამთილს რომ აქვს შენახული, ის თუ არ გამომინახეთ, ძალიან გამიჭირდება ჩემი აზრი მოგახსენოთ მეთქი. პატარახანს უკან ორი თუ სამი სულ ქაღალდებით გატენილი უჯრა მომიტანეს, ჩუმათ გამოვპარებინათ უფ. ლაროკის კაბინეტიდამ იმის ძილში, რადგან ასე დაკრძალული ჰქონდა იმას ეს ქაღალდები, რომ სულ არავის ანდობდა. პირველი ქაღალდი რომ გავშალე და თვალი გადავავლე, ჩემი გვარი იყო ბევრგან ხსენებული და რასაკვირველია ყურები გავცქვიტე. აჲ რა ეწერა ამ ქაღალდში:

«ჩემს შვილებს.»

«თქვენთვის რომ გვარი დამიტოვებია და მისაკვლებია, ეს ჩემი გვარი არ არის. მამაჩემს ერქვა სავაჟერთის დიდის ადგილ-მამულის გამგებელათ იყო წმინდა ლუკიას კუნძულებზედ, რომელიც მაშინ ფრანციის ეჭირა. ეს ადგილ-მამული ეკუთვნოდა დოფინელს მანსე დ/ოტრივს. 1793-ში მამაჩემი

გარდაიცვალა და თუმცა ძვირი მალიან ემიწვლო ვიყავ, მაგრამ მანსემ მამიჩემის მაგიერად მე დამაყენა. იმ წყეულის წლის დამლევს ანგლიის კუმპანიები სულ ანგლიჩანებმა წაართვეს ფრანცუზებს, და იმითი უფრო ადვილად დაიჭირეს, რომ იქაური ხალხიც იმათკენ იყო. მაშინ მარკიზი იაკობ-ავგუსტე მანსე დოცგრივი ერთის ფრანციის ფოუვაკის მმართებლათ იყო; ამ ხუამალდს საკვლად ეწოდებოდა იეცისი. რამდენიმე იქაური ადგილ-მამულის პატრონი ფრანცუზები დათანხმდნენ, თავისი ყოველივე საცხოვრებელი ფულათ აქციეს, და ამ ქვეყნიდამ თავი დაეღწიოთო, ნავები მოიმზადეს, რომ თვისის მფარველობით ფრანციაში გამოსულიყვნენ. მაშინ ჩემნი საქმე მალიან გამხელებული იყო და მეც ბძანება მომივიდა, გავიდე როგორც შემეძლოს ყოველივე სადოცგრივო და ჩემნ მოვეამურეო. 14 ნოემბერს 1793 წელს კარგა დაღამებული იყო რომ ნავში ჩავჯექ მარტო და ქურდულად გამოვჰსცილდი წმინდა ლუციას, რომელიც სულ გავსილი იყო მაშინ ჩემნის მტრებითა. რაც ფული ამოვიღე ანგლიის ქაღალდებითა, თუ ოქროთი, ერთს მილიონზედ უმეტესი, თან მომქონდა. თჳთან მარკიზმა მანსემ იქაურის ზღვს ანბავი მალიან

გარეთ იცოდა და ანგლიჩნები ვერსად მოასხლეტ-დნენ, ისე შევიდოდა გროსილეცის ნავსადგურში; და რაკი იქ შევიდოდა მტერი ველარ მიაგნებდა. მეც იმ ღამეს იქ უნდა მისულვიყავ, რომ იქი-დამ თან გამოგჰყოლოდი და მოგსულვიყავით როგორმე ჩუენს მშობელს ფრანციაში. მაგრამ გამიწყრა ღმერთი და ანგლიჩნებმა მომიგდეს ხელში. ამ ლალაცის ბატონებმა მიბძანეს: ამავ წამს ორში ერთი უნდა ირჩიოთო: ან ახლავე თოფით დაგხვრეტთ; ან ეგ მილიონი შენი იყოს და თეტისი სად იმალება მიგვასწავლეო. მეტათ ყმაწვილი ვიყავ; განსაცდელი მეტად დიდი იყო და შევჰსცდი. ნახევარ საათს უკან თეტისი დაჰნთქეს, ნავები რაც იყო სულ დაიპყრეს და მარკიზი მასვე მძიმედ დაკოდეს. გამოვიდა მას აქეთ ერთი წელიწადი, მთელი წელიწადი, რომ ჩემთვის მილი აღარსად იყო, სულ ტყუილად შევიმალე, გავგიჟდი. რაც მე ასე მტანჯავს და მკლავს, ეს თუ მე შეჩუენებულს ანგლიჩნებს არ გადუხადე, ჩემს სა-აქაოს შერცხუენას და საიქიოს წაწყმენდას აღარა დასჭირდებარა მეთქი, ვჰსთქვ, და, ფრანციის მა-გიერად, გვადელუპაში გავედი, იქ სახელი გამო-ვიცვალე; რაც ჩემის მუხანათობით საჯოჯოხეთო ფული მქონდა შემინებული, უმეტესი ნაწილი

დავსახლდეთ, ერთი კარგი საკუთარი, კარგათ დაჯარა-
ლებული ეზო დაგინდნ და მივცეთ ჩვენ ანგლი-
ჩნებს. ისტორიისგან წვრილ-წვრილ სულ იმათის სის-
ხლითა და ჩვენის სისხლითა გორცვზე ის ციხისა,
რომელიცაც ერთის წამის სიყმაწვილობამ სულ
სხვადისი გამოთყოსნა და ჩვენს ქვეყნის დრომაც
მივეს ქვეყანაში გასაყიდათ, სულმოკლის იალქან-
ზედ რომ მიფრიალებდა. თუმცა რაც ასეთი სიმ-
დიდრე მაქვს, თითქმის სამი წილი სასიქადულო-
ჩვენებში მაქვს ნაშოვნი, მაგრამ ეს სიმდიდრე
მაინც იქიდამ მეჩხვება, როგორაც ვსთქვ.
«მართლე ცხებული რომ მოდგმა ფრანციაში, მაზე
დიდგვაროვნების ამბავი მოვისმინე და მივხვდი, რომ
ძალიან შემძლებელნი იყვნენ; ესენია ჭკუანდათ
ყოველიფერი; თავისი საცხოვრებლის ანგარიში არ
იცოდნენ. მეც ვიზრუნე და აღარა ვსთქვი. მო-
მიტევებთ, შვილებო; მანამდისინ ცოცხალი ვიყავ,
ვერ გავიგე რომ მე ბერი კაცი თქვენთან სირ-
ცხვილით გავწითლებულიყავ; ჩემმა სიკვდილმა
კი უნდა აგიხსნათ ეს საიდუმლო და თქვენ,
როგორაც თქვენმა წინაპრებმა სხნისამა გამხი-
ლოთ, ისე მოიქცით. მე თქვენთვის სათქმელი
აღარა მაქვსრა, ერთის ვედრების გარდა: აგრე იქ-
ნება, თუ ვკან, დასაბოლოებელი ნაწილი მოუყვა

6.

ყოველსაც არის ფრანცია და იმისს ჯალმა მეზო-ბელის ანგლიისა. მეცა ვგმელან ერთმანერთი და არ იქნება, არ შეიძლება თუ ან ჩვენ არ დავჭამა-მეთ ისინი, ან იმათ არ დაგვჭამეს. თუ ეს ჩხუბი ან ჩვენის შვილების სიცოცხლეში ასცდეს, ან ჩვენის შვილის_შვილებისა, მე მწამს რომ ერთი დაირა-ლებული სუამალდი შეჭიწროებს მმართებლობას მხოლოდ იმ ბოროტით, რომ სამუდამოდ ერქმევს ამ სუამალდის სავაჭრო და მბძანებლობათ ჭყავლის ბოეცონელი ვინმე. მაშინ ყოველს სროლაზედ რომელსაც ნიშანში იმ კართაგენელების ნაშირი ექნება ამოღებული, ჩემი ძვლები საფლავში სია-მოვნით შეინძრევიან.

რიშარ სავაჟ, წოდებული ლიტერატი»

როცა ამ საშინელს აღსარების კითხვაში მე ანბა-ვი მომაგონდა, შინაობაში გაგონილი, ყოველივე ამის ჭეშმარიტების ამოწმებდა. მამიჩემისაგან ორჯერ მაინც გამიგონია პაპიჩემის ანბავი, სასი-ქადულოდ რომ იყო ჩემთვის ხსენება იმისი, მა-რამ ჩვენს ოჯახშიკი ყველას ისე ეგონა, რომ ეს რიშარ სავაჟი მსხვერპლად იყო პაპისჩემის ერთგულებისა და არა მოღალატე იმისი, არა ვამ-

ცემი იეცვისისა და დამღუპავი.

ახლა მესმის, როგორ შემომაჩერდებოდა სოლომე ისე საკვირველათ ეს ბერიკაცი და როგორ ჩაფიქრ-დებოდა სოლომე მე რომ დამინახავდა. მამაჩემო-მეტყოდა სოლომე. პაპაშენს იგონებ მარკიზისა ჭეშმ-ხარ გასამტყუნებლათარ,—და უმეტესწილია ეს მხე-ვსები განადიდებდა ბერიკაცის ხსენებაში ამ საზა-რელს მეწელის საქმესა.

რა რომ ეს შევიტყე, მეც დიდად დავფიქრდი. ჩემის მხრით ცოტა რამე გულისკლულობას თუ ვგრძნობდი კიდევ ამ უბედურს მოხუცებულ-ზედ, რადგან თავისი დიდი შეცოდმა დიდის მწუხარებითაც და დიდის სულის ტანჯვითაც გა-მოისყიდა. ახლა იმისს სიტყვას მხნეობას უფრო შევჭვრეტდი და სიბერებდის გამოცდილებულს ანგ-ლიჩნების სიმდიდრის, რომ მარტო იმათი ხსნება თითქო მკვდარს გაცოცხლებდა სოლომეო დაუმა-ნებულის გულისწყრომით. მაგრამ რა უნდა მე-ქნა ახლა, ეს საშინელი საიდუმლო რომ შევიტყე? პირველი ჩემი ფიქრი ეს იყო, რომ ჩვენს და მარგარიტას შუა ყოველი ზღუდე უნდა დარღვე-ულიყო ახლა, რადგან იმისი საცხოვრებელი ორ-თავე თანასწორად უნდა ვერგებოდით; მეღა ვიყავ ამ ქვეყანაზედ იმ ოჯახის წარმომადგენელი,

რომელსაც ამ საუკუნოგრძელის წყარო გვეგონოდა სიმართლითაგი ეს საიდუმლო ამბავი ჩვენგან მოსახმარებელი არ იყო; თუმცა მე ამის მეცნეობაში ბევრი სწავლიად არამაქვსრა და იქნება ვალიცა მქონდეს ვცდეო, რომ ვისთანაც მიწყოლილი არის იმათ მოუვიდეს; მაგრამ რა გამოვიდა? იმ დრომიდან აუცილებელი სამ მაინც არ აგვცილდება, განუხსნელი ნახვ სამ გამოისყენის და სასთვლოვო ლოდი სამართლიად დადება ჩვენ საფუძვლებს, ჩვენ სასოებას და ჩვენ გულს უიმედოსა; მერე მაშინ უნდა დამეშინებოდა ეს, რომელსაც მემინელიო, რომ საქმე ერთის ლექსით გამოვიცვიტოლი. იქნება თვითან ამ უბედურმა ქალებმაცა შმოქმენ, რომელსაც ამ ამბავს მეოცვეობენ და სიოცხვლისაგან გაწითლდებიან; იქნება გაწითლების საგუწეური მომმასონ, —თქვენ რომ იცოდით, რაცოთ ჩვენ არ შეგვაცვეობინეთ!

მამ კარგი! თუ ასეა, ვერც დღეს, ვერც ხვალე, ვერც ვერას დროს, სიცხვილი ვერ მეყნება იმათ კეთილშობილურს მუბლოსა რაკი ჩემსკე არის ახლო დამოკიდებული. ჩვენ ბედნიერებას იმათის დამდაბლობის გასაღ მე არ ვიყიდე. ეს საიდუმლოო, ჩვენ ვარდა რომ ალარავინ იცის და თვითან

დღეს უცხო ბერივალიც რომ ვერარ გაჰცემს,— აღარ არსებობს: ეჰ! ცოცხლობა დასაქს ყოველივე მშვენი და სასიყვარულო ამისა.

უფიქრულად არ მიმდგარი ეს ქალაქი ცოცხლისათვის. კარგათ გეცი რაც გარიცხე. ანდერძი იყო შეესხმელი მაგრამ მე შეავსე და დავარღვე.— ეხლა მართალია, რომ მარტო ჩემი საქმე არ იყო აქა. და შენს საზოგადოებრივი, იმისი წილიც იყო აქა, განმარტებისაგან გამომხსნელი და ასეთ ჩემს ძლიერ უფრო ღირსი ხავჭოვნ ჩემი და სიმართლისათვის. სულ კარგათ გეცი ეს; მაგრამ ორი წმინდა და პატიოსანი სული, კარგათ აღზრდილნი და თავმომწონენი, სამ მაინც არ შეიმეცრებიან და არ განსცდებიან, იმას თქვენ წინ რომ ფარდა აწყდეს იმიტომ ყუნიურის დამნამლობას? მე ამ მოქმედებაში, ისეთს სამართლის გეჰყავდე, რომელიც ყოველს საწინდობოლს სამართლის გარდამტვეცებ... თუ დავამცევ, მასუკიც მე ვიყო... დამალეთ ამ საქმეში, აღარ შემიძლია...

4. ოკტომბერი.

უფ. ლომბეკის წელთიდის მოვიდა, და მეც შესასრაგოგრელიც ცხელს გუნებაზედ იყო. ქორწილის მისთვის რაოდენიმე მოწყუწელი ლექსი:

— ძალიან კარგი საქმეა ეს საქმე; კარგათ უანგარიშნიათ; ამას გარიგებას ამ შემთხვევაში ვერავინ დაიწუნებს. ახლა ღამე ნებისა, ყმაწვილო; უნდა წავიდე, გზა გაუწმინდო წინ და წინვე მოსალაპარაკებელს პირობებს, ქორწილის ეტლს რასირუსი არა შეუდგესრა და მშვიდობიანათ მივიდეს სადაც მიდის.

დღეს პირველს საათზედ უნდა შეკრილიყვნენ ზალაში, რომ ჩვეულებით ქელის მოწერის წესი სასალსოთ გადესადათ. ამ დღესასწაულს მე ვერ დავესწრებოდი; ჩემმა მკლავის ტკივილმა განმარინა ამ სასჯელსა. ჩემს პატარა ელენესა ვსწერდი, რომელსაც ახლა უფრო უნდა შევესწიოთ ჩემი სული, და ამ დროს, სამი საათი რომ სრულდებოდა, კარი შემოაღეს და შემოვიდნენ ჩემთან მადმუაზელ პორჭოე და უფ. ლობეპენი. ლობეპენი ხშირად ყოფილა აქა და რასაკვირველია ჩემს პატივსაცემელს მეგობარს კარგათ იცნობს. დიდიხნითგანვე ყოფილა ამათში რაღაც უბიწო და გულითადი დამოკიდებულება, რომ ხან და ხან დოკტორს დემარესსაც ეჭვს ახალებული სიტყვა გადაუკრავს. მშიშედ თავის დაკვრისა და გაგრძელებულის სალამის გავლის შემდეგ, დასხდნენ როგორც იყო და ორივე როგორღაც ნუცარებით

დამიწყეს ცქერა.—ახლა? გაათავეთ მეთქი, ვჰკითხე!

—გავათავეთო, ორთავე ერთ ხმად მიპასუხეს.

—როგორ. კარგათ მორჩით?

—ძალიან კარგათ,—მითხრა მადმუაზელ პორჭოემ.

—უკეთესი აღარ შეიძლება. დაატანა უფ. ლობეპენმა, პატარასანს გაჩუმდა და ჰსთქუა მერე:—მევალიანი ჳაჭნნაბის გზას გაუყენეთ.

—და მადმუაზელ ჭელუკნიც თან გავაყოლეთ, მითხრა მადმუაზელ პორჭოემ.

დიდად გავიოცე:—ღმერთო დიდებულო! რა იყო, რა მოხდა აგერეთი?

—ჩემო საყვარელო,—მითხრა უფ. ლობეპენმა,—ეს განზრახვა, როგორც წუხელის გითხარით, ძალიან კარგათა ჰქონდათ დაწყობილი და, უეჭველია, ამ კავშირს ბედნიერებაც მოუდგებოდა, ცოლის მერთვა რომ ცალიერი ვაჭრობა ყოფილიყო. მაგრამ აგრე არ არის. რა რომ გარიგებაში მე მომიწოდეს, და მე დამისწრეს, ჩემი ვალი იყო, რომ მარტო შეძლებაკი არ შეანგარიშნა იმათი, ცოტა იმათი გულის პასუხიც შემეტყო და იმათი ხასიათიც გამეგო რამე. ჩემის გამოკვლევით ისე გამოდიოდა, რომ ეს გარიგება არავის-

თქვენ არ იყო მოსწრანი, როგორც ჩვენს ჩინებულო შეყრობის მადამ ლორბეკინსათვის, როგორც სასიყვარულის დანიშნულობისათვის და როგორც როგორის იმათის საწმუნოს შეყრობისათვის, არაგისათვის ერთის სიტყვით, თუ არ მარტო საქმროსათვის; და ეს სწორე უნდა მოგახსენოთ, იმას მიგენს არის დამხსომელი. მარიაჟია, — ოვთ ამათ, მადმუაზელ ბოარჭოეს სიტყვის განბობ, — მარიაჟის კანცელარიაში არის...

— ჯენტლმენი, (*) თუ თქვენი ნებაც იქნება და არს კანცელარიაში, სიტყვა გაამჟღავნა მადმუაზელ ბოარჭოემ.

— ჯენტლმენი, ჯენტლმენი; მაგრამ ისეთ

(*) კანცელარიაში არის ფრანცუზული ლექსი; ჯენტლმენი ანგლიური. ამასაც და იმასაც ორთავე ერთი მნიშვნელობა აქვთ: კეთილშობილი კაცი, აზნაური; მაგრამ ეს არის რომ ფრანცუზულად მარტოლა კეთილშობილს ჰქვა და ანგლიურად კი უფრო სწორად იმის კაცს ეძახიან, რომელსაც კეთილშობილება არ ეკუთვნის. ამ მიზეზით ფრანცუზებს ჯენტლმენი უფრო დასაცინებლად მიაჩნიათ, საკიცხავათ და სადაც კანცელარიაში იქმის, იქ კი სწორედ კეთილშობილება იგულისხმება. ბორჭოემაც ამ მიზეზით გაამჟღავნა სიტყვა ლორბენკისა.

ფინშის ფუნილმენი არის, რომ არ მომწონს მე-

— არც მე, ქსოფია ბორჭოემ.

— მამ, ქეწყანს რომ შევატყე, რომ ამ ქორ-წილისათვის, თითქო ქელეხისათვის ემზადებოდნენ, მოვიწადინე, ისეთი ღონისძიება მომეღო რამე, პატიოსნებითაცა და გადნიერიცა, რომ თუ პირობის შესრულება ქალებისაგან არ მოსთხოვდებოდა, თვითონ შევალლოსისათვის აგვლეგებინებოდა გული. ეს ჩემი მეცადინეობა ამით უფრო იყო გამონიერი, რომ მასამდისინ მე აქ მოვდიოდი უფ. შევალლან გარეთ ცდილა მალამ ლამაკის გამოფუცდულობა-სთანაცა და ჩემის აქაურის ამხანაგის ადვილად მორჩილებასთანაცა, რომ ამ საქმიდამ თავისთვის უზომო რამ სარგებლობა დაემკვიდრებინა. რაც პირობისათვის ქალალდები იყო საჭირო, იმ ქალალ-დებს ვერ გიმტყუნებდი, რომ იმათის მაღლით ადრევე მიცემული პირობის ძალა შემეშცირებინა როგორ-მე და იქამდინ მივედი, რომ როგორიც კონცრაკ-ტი მე მაშინ მქონდა მომზადებული, კაცი თანასმა არ უნდა გამსდარიყო, თუ კი ცოტა ოდენი პა-ტიოსნება გულში გააჩნდა რამე ან სჯნიდისი სულ ჩაქრობილი არა ჰქონდა. მაგრამ როგორი კაცი იყო რა ვიცოდი? მაშა სადამე ალალბედისათვის უნდა მიგვენდებინა თავი. უნდა გამოვიცადეთ,

რომ გული აუსრულებელი არ შემიწყნია, როდესაც განცვიფრებულს ხმა მაღლად კითხვა დაიწყებ იმღერს სიტყვა. —

— მე რაღა? არ მეგონა, რომ ერთი წუთიერმა სისხლმა ნელად შეურყეველად მოკლეებში, — ჭკვიანი მიმოეხედა ბატონიშვილ. ბატონიშვილი ნაწილი თქვენის განცვიფრებისა ისეთი რომ სასოვლებით იყო მეგობრისათვის, რომ აქ სამეფოში ადგილი არის რა მეტიქი. სწორედ ასე მეგონა.

— უკეთესია, აგრე იფიქრებდით, მიმოეხედა; მაგრამ რომ გეიფიქროთ სადამე ჩვენს მეგობრობაში. მხოლოდ წუთში გამწარდებით, აქაც ხილი იყო, რომ უნდა გამწარებულიყო. ბევრი იცინებდი, ბედნიერებისათვის და აქაურის ჩვენის ამხანაგებისათვის რომ ეგეთრებისათ ვერთ რომ უკვდა, როდესაც ჩვენ მოწყობილება გადაუხსნი. ჯერ ჩვენთ შეჭ-ხედეს ერთმანეთის, მერე როგორც წამხდარხდულებს, წამოდგნენ, სადაც მე ვიყავ, იმ სტოლის მოუ-ახლოვდნენ და მედიდურის ხმით მკითხეს, — გაგვ-მორცვე, რას ჰნიშნავს ეგა, ვერ გაგვიგია.

— ქალბატონო, უფალნო, ხმამაღლა ილაპარა-კოთ; აქ დასამალავი არა არისრა და რა გნებავთ მეთქი?

მათულმა სამოგადოებამ ერთი რასაკვირველია

ჩვენ მოგვცეთ, ბეჟანიშვილმა ისევ მდაბლის სიტყვა შეაწყვეტინა, სადაც გენერალი არის ჩვენზედ მე გონიერებაზედ გაგონილია.

—როგორც გენერალი მეთქი? ვკითხე როგორც შემშლელი იმ მამის: რა გინდათ ბრძანოთ მაგითი? ვის რას წერდით აქ, მაგრამ ლაპარაკს, მე; თუ მაგ ჩემს ამხანაგს?

—სხვ! ჩემო! ნუ აყაყანდებით. ჭკვიანი შაშინ ჩემმა ამხანაგმა მაღლის გაფიცხებულის სმით; ფრთხილად ერთი ბიჭობა არც იყო, რომ მწიგნის გამეგებლობა უნდა გავიკვირვებდი...

—მწიგნის გამეგებლობა? ჩემო უფალო! მერე სად ჭკვიანი, რომ აქ სხვები იყო სადმე მწიგნის გამეგებლობისა?

—კარგია ასე, ჩემო ამხანაგო, რა ღრმის ხრიკები არის?

—რაო? ხრიკები? ნება მიბოძეთ, გითხრა თქვენს უმეცრებს, დარიგება მოგცეთ, რომ მე ლექსი ხალხისაგან გამოწვეული თქვენის ლექსიკონიდამ და სხვები აღარსად იქნება.

მამ ქვეყანა და ცხვირი მიკრავდა და ეს არის; ჯერ შემეშინდება გვერდზედ ისევე, ჩაიბუტბუტა ბეჟანიშვილმა.

—რატომ, უფალო? მამ მიბძანეთ ერთი,

რისთჳს გარით აქ მყვირიხარ; კონცერტაკცესა გჭხ-წერით, თუ ანდერძსა? იქნება გაგიწყდებოდეთ უფალო, რომ მადამ ლაროკი ჯერ ცოცხალია ისევე; უფალო ლაროკიც ცოცხალია, ამათი მამამთილი; ცოლის ირთავთ თქუენ, უფალო, მემკჳდრეობას ხომ არ ეძებით... ჯერ არა უფალო, ჯერ არა; ცოტა უნდა მოითმინოთ, რას უბრიალებით რომ არ ვიცი!

ეს რომა გჭსთქუ, მადმუაზელ მარგერიტა წამოდგა.—კმარა მაგდენი ლაპარაკი! უფ. ლობეჯენო; ეგ კონცერტაკცი ცეცხლში ჩააგდეთ. დუდაჩემო, უბძანეთ სარქუელი მიუბრუნოს უფალს,—სიქუა და გავიდა ზალაში, როგორც მეფა განრისხებული. მადამ ლაროკიც თან გაჰყვა. მე კონცერტაკცი მაშინვე ცეცხლში უკუაგდე.

—მოვიდა ბევალლიანი ჩემთან და დიდის დამუქრებით მიიხრა, აქ რაღაც რამ მოხერხება არის და შევიტყობ რაც არისო.

—რათ შეწუხდებით უფალო, თჳთან მე მოგახსენებთ. ყმაწჳლს ქალს ცოცხალდენი თავის მოყუარება აქუს და გულით ჭხურდა შეეტყო: რომ მისოსულიბენ, მე მეტრფიან, თუ მარტო ჩემს მზითევსა. ახლა შეიტყო და გაითვლა. მულობით უფალო!

— გაიგეს მეცა და ქალები მოისმინეს. სიხარულით ყელზედ შემომეხვივნენ და კინაღამ დამახრჩეს. ეგ. [illegible] და [illegible] ჩემი ამხანაგი მამიდე [illegible]. რაკი სახლში ეს სხა გამოვარდა, მოსამსახურეები ყველანი ალაპარაკდნენ, რომლებიც ცუდ კაცობა იმის შესწავლას, ანგარიში სად არის. ხსენება მორის მადმეზელ ჭურჭელს ეყოლებოდა გარსით, ჭკვიანადაც ჭიაქების. ამ ყმაწვილს ქალს ზოგი ერთი სხვა კარგი საქმე დაჭირდება კიდევა და იმასაც განთავისუფლება მოითხოვს. რაღა თქმა უნდა, ისეთის ჯამაგირით დაითხოვეს, რომ ცხოვრება არსად გაუჭირდება... აბა, ახლა ყმაწვილო! თქვენ რას იტყვით ამაზედა? ტყვილი ხომ არ მოგეჩვენათ? რაცრომ აგრეთმა ყურმა გადაგკრათ.. .

მართალია ამ ამბავმა ისე შემარყია სიამოვნითაც და მწუხარებითაც, რომ ცოტას გაწყდა გული არ შემიწუხდა.

ეგ. ლობიანი რადგან ხვალ წასვლას აპირებს, ამ საღამოზედ ჩემთან მოვიდა კიდევა და გამომეთხოვა. აქედამაც და იქიდამაც ცოტაოდენი ისე უგზოუკვლოთ ვილაპარაკეთ რაღაცა და მერე მითხრა; ჰო, მართლა, ჩემო საყვარელო შვილო მაქსიმე! აქაურს ამბავს მე თქვენ არასა გკითხავთ;

მაგრამ, ვინიცის, იქნება ძალის გამართვა ან რჩევა დაუჭირდეთ რამიმე და ვითხოვთ მაშინ მე არ დამივიწყოთ.

მართლათაც შეუძლებელი იყო უკეთესი სანდო-გული მეშოვა სადმე და არა დაუმალავი, ყოვე-ლივე იცნე, რამდენიმე ფურცელი თვითქმის ამ ჟურნალიდამაც წაიკითხე, მხოლოდ ერის საქმეს გარდა, რომ [illegible] ვერც ერის საყვედურს ვერ ვანდობ: მოხუცებული ლოთის ანდერძისა სულ არა გამიმხელიათ.

ჩემი ალხარებს რომ გავათავე, ლოთებენმა თა-ვისი სქელი წარბები უცქერა წინ წამოიწია და მითხრა:—ახლა საჭირო აღარ არის, თავიმალოთ ჩემო საყვარელო მაქსიმე, რომ როდესაც აქეთ გეზავნიდით, თქვენს და მადმუაზელ მარგერიტას მეუღლეობას ვფიქრობდი. საქმეც ისე მოხდა, როგორც მსურდა. ჩემის ფიქრით რომ ერთმან-ერთის ღირსნი სართ, ვერ დაუახლოვდებოდით ისე ერთმანერთს, რომ თვიან თქვენზე არ გეგრძნოთ-ეს. მაგრამ ამ ასირებულმა ლეკვნის ცხენის ამბა-ვმა სულ ერთიანათ ჩამიშალა ანგარიში, უნდა გამოგიცხადეთ. აბა რა საქციელია, ღმერთის გუ-ლისათვის! ჯერ ფანჯრიდამ გადახტომა, იმ გან-ძრახვით, ეგების კისერი მოგიტეხოთ,—ერთი

მითხარით, ეს არა კმაროდა? რომ თქვენი პატი-ოსნება დაემტკიცებინათ? ამ ყოვლად საქებარს საქმესთან ეს რაღა საჭირო იყო, რომ შეჰფიცეთ ამ საცოდავს ქალს; არას გზით არ შეგირთავ თუ არ ისეთს შემთხვევაში, რომელიც ყოვლად შეუძლებელია, რომ მოგეცეთ როდისმე. თავი მომწონს, გამოცდილი კაცი ვარ და შეძლებაცა მაქვს, მაგრამ ათასი რომ დავიტრაბახო მაინც არ შემიძლია, რომ ხუთასი თუმანი წლის შემო-სავალი ან თქვენ გამოგინახოთ სადმე, ან მადმუა-ზელ ლოროკს წავართვა როგორმე.

— მაშ რას მირჩევთ, ყმაწვილო? როგორც ჩემს სჳნიდისს, თქვენც ისე გენდობით. მითხარით, მირჩიეთ. დავივიწყო ის ჩემი აღთქმა, უგუნური, მაგრამ გულით ნათქვამი, უკანასკნელი მიზეზი რომ არის თქვენის სურვილის დამაბრკოლებელი, თუ რა ვქნა?

ლობჟენი წამოდგა. წარბებ შეჭმუხვნილმა რამდენჯერმე გაიარ-გამოიარა აჩქარებულის ფეხით; მერე წინ დამიდგა, ყელი-ყელს მომკიდა და მითხრა: — ძველო მაქსიმე! მკვ[illegible]ით. მიყვარ-ხართ მართალია; მაგრამ გულიც რ[illegible] მოგიკვ-დეს და იმასთან თვითონ მეც რომ [illegible]კვდეს, მე ჩემს სარწმუნოებას ვერა ვჭემობ და ჩემს სჳნი-

დისს ვერ გადაუდგებით. პატიოსნებას რომ გადაჭარ-
ბოს კაცმა ის შეიძლება გიჟდეს, და დარღვეწყვეტი
არის დროს. არ უნდა გატეხოს ფიცი, თუ ძალათ
არ დაუფიცებივართ. რომ სანდულით თავს ვედ-
გომიყვნეს, ან დამბაჩა გულზედ დაგვბჯინებინათ,—
ჯერ სულ არ უნდა ვიფიცოთ და თუ ვიფიცეთ,
აღარას დროს არ უნდა ვატყუოთ. ეს არის ჩემი
აზრი და ჩემი კანონი.

—ჩემიც ეგ არის. მაშ სწორე მეც თქვენთან
მოვდივარ.

—არა, მაქსიმე! რამდენსამე ხან ჯერ ისევ
იყავით. სასწავლისა ჩვენს დროში მე არავიცირა;
მაგრამ ღმერთი მწამს და ვიცი რომ სათნოებისა
და სამართლისათვის არ წაგვწყმედს... ზოგი იმისს
განცდებასაც ვცდილობთ... მართალია, ძნელს მოთ-
მინებას ვითხოვ თქვენგან, მაგრამ უსათუოდ კი
მოველი, რომ ჩემს მეგობრობას პატივსა ჰსცემთ
და მხნეთ იქნებით. ერის თითეულზედ თუ ჩემი
ანბავი არა მოგივიდათრა, მაშინ კი, თქვენი ნება
იყოს, წამოდით.

გადამეხვია და გამომეთხოვა. დავრჩი მარტო,
სევდიანით დამძიმებული, სულით შეძრწუნებული.

25. ოქტომბერი.

ოთხი დღეა, რაც გარეთ გამოსვლა მოვახერხე და სასახლეში შევედი. ელჩენის ცისკში რომ ერთ-მანერის გაუჭმორდით, მასაქმე ეგრე არ მენახა მად-მუაზელ მარყეროვა. მარტო იყო ზალაში, მე რომ შევედი. რომ დამინახა, ფეხზედ ადგომა დააპირა, მაგრამ მოაგონდა რომ ჩვეულებათ არა ჰქონდა,—დარჩა ისევ და თითქო სახეზედ ცეცხ-ლი მოედოო, ისე აენთო. გადამდები იყო ეს სიწითლე, ამიტომ რომ მეც ისე გავწი-თლდი.

—როგორ ბძანდებით, უფალო?—ხელი მო-მაწოდა და ისეთის ხმით მკითხა ეს, ტკბილათ, მოწიწებით და ნარნარებითა, რომ ცოტას გამიწ-ყდა, კინაღამ მუხლზედ არ დავემხე და ხელზედ არ ვაკოცე; მაგრამ შევიმაგრე თავი როგორც იყო და ისევ ცივის ზრდილობით მადლობა გან-ვუცხადე. დაღონებით შემომხედა მაშინ, მერე უიმე-დობის სახით ძირს დაუშვა თავისი მსხვილი თვა-ლები და მიჰყო ხელი ისევ თავისს ხელსაქმეს.

თითქმის იმავ წამს პაპასთან გაისმის დღეის დაბარებით. საწყენათ იყო ბერიკაცის საქმე. აღარც სმა ჰქონდა, აღარც მოთმინება: დამლოისაგან იყო ერთიანათ დაბერებული; სიცოცხლე მხოლოდ სუნ-

თქუამილა ეტყუობოდა. ეჭვი აღარავის ჰქონდა, რომ მოახლოებული იყო იმისი აღსასრული მაგრამ მეტად ძლიერად ჰფლობდა სიცოცხლე იმისს გულსა, რომ ადვილად განშორებოდა. დოკტორმა წინასწარვე ჰსთქუა, სულთა ბრძოლა გაგრძელდებული იქნებაო. მაინც, რა რომ იმისი საქმე ასე დამძიმდა, იმ დღეს აქეთ მადამ ლაროკი და იმისი ქალი, აღარა ჰშორდებოდნენ და იმ გულშემტკივნეულობით უვლიდნენ, სათნოება რომ არის და დიდება საკუთარი იმათის სქესისა. გუშინწინ-ღამ ვეღარ გაუძლეს თავისს დაღალულობას; ჩუენ უთხარით, დოკტორმა და მე; ამაღამ თქუენ დაისუენეთ და თქუენ მაგიერად ჩუენ უთევთ ღამესა. რომ აღარ მიეშლოთ, გუშინ [illegible] და დავრჩით მე და დოკტორი. დოკტორიც ძალიან დაღალული იყო და მითხრა, ცოტას ხანს თვალს მოვატყუებ იქნება თავსშით. — მე აღარაფრის გამოსადეგი ვარ აქა; საქმე გათავებული არის. ხომ ჰხედავთ, თვითქმის ქმნაც აღარა აქუს საბრალო ბერიკაცს!.. უკანასკნელს მიღში არის ახლა, ლეთარგიაში... გამოიღვიძებს თუ არა, აღსასრულიც ის იქნება. მაშ შეიძლება ჩუენც მოსუენებით ვიყოთ. თუ ცუილილება შეამჩნიეთ რამე, დამიძახეთ, მაგრამ სუალამდის არა მგონია მოჰ-

წლეს რამე. უძილობამ გამოთავა, ეს არის თავი მივდეო,—ერთი მძიმეთ დაამთქნარა და გავიდა. მეწყინა მე ამ დოკტორის ლაპარაკი და შეუპოვარი სითამამე ამ მომაკვდავის წინამე. მგონი კარგი კაცი არის ეს დოკტორი, მაგრამ კარგი სიკვდილის წინამე შესაბამის მოწიწებით და პატივისცემით უნდა იყოს; მარტო ხორცს კი არ უნდა უყურებდეს. ისრწნება, იმ უკვდავის ნაწილისათვისაც უნდა ჰფიქრობდეს, საიცა რომ ჰშორდება განთავისუფლებული.

მარტო რომ დავრჩი, გადაყუდებულს ფეხითით მოუჯექი; წინ ლამპარი დიდიდი პატარას სტოლზედ და მინდოდა წიგნი მეკითხა; ფიქრი ვეღარ მოვიშორე თავიდამ, რომ საოცარი რამ იყო ეს შემთხვევა: ამ ბრალეულს ბერიკაცს, ამდენის ხნისას, ამდენის განსაცდელის გამომვლელს, უკანასკნელის მტრის მოწმათ და მგვარუწლათ მე უზივარ, შვილის შვილი ამ კაცისა, რომელიც ამისმა გაცემამ დაღუპა. მერე ამ ადგილის და ამ ჟამის მდუმარებამ უწყნოდით მაგონებდოდა მრავალფერი მტრობა და სისხლის ღვრა ამ სულიერისგან ახლა რომ სიყრუეობათა მიმართა მიდიოდა. მინდოდა იმისი სახეების მომაგონებელი ნიშანი მენახა რამე ასლანდელის იმისს სახეზ

შეცუწლებაში, მაგრამ საფლავის წინაწარ: მდუმარებასა და მშვიდობას გარდა, სხვას ვერასა გვეჭი-დავდი. ხან და ხან ასულის მივიდოდი და დაჭი-დავდი სოლომეს, სუნთქვა აქვსღა კიდევა თუ არა მეთქი.

შუაღამის დროს რადგანაც მწუხარებამ უძილობამ შემიპყრა და მიმაძინა თავით ხელის გულზედ დასვენებული. რამდენს ხანს ვიყავი ასე, არ ვიცი, მაგრამ ერთი რაღაც ჭრიალი მოისმა და თვალი რომ გავახილე, სულ მცველები შემოყრილიყო. ბერიკაცი თოფქის წამომდგარიყო თავის ქოწ-მხაცებში, მე შემომცქეროდა გაოცებული და თვალებში ისეთი სიცოცხლე და ისეთი გონიერება უნათებდა, რომ აქამდისინ მე იმაში არსად მინახავს. ჩემი თვალი რომ მოჰკრა იმის თვალს ბერიკაცი ათრთოლდა, ხელები გულზედ შემოკრიფა და მიიძახა ისეთის საკვირველის ხმითა, რომ ჩემი გულის ძგერა შეაყენა:

— უფალო მარკიზო, მომიტევე!

მინდოდა ავმდგარიყავ, მინდოდა მეთქვა რამე; მაგრამ არ იქნა; გაქვავებული ვიყავ.

— უფალო მარკიზო! მომიტევეთ ღვთის გულისათვის, — მიიძახა განმეორებით.

ძლივს მოვასწრე მაშინ ადგომა და მისვლა

ამასთან. რამდენიც მე დაუახლოვდი, იმდენი იმაწ
უკან დაიწია. თითქო მიმით შეიღებოდა. ავიღე
ხელი, იმისს საზარელი გამოსულიყოს თვალების
წინ დაუძვრე და უძახი:

— მშვიდობით იყავით; გულით მომიტევებია
მეთქი.

ჯერ არცკი გამეთავებინა ეს სიტყვები, რომ
იმისი გაცრეცილი ფერი გაწითლდა სისარულით და
საამებლით. მაშინვე ორი ცრემლი გადმოვარდა
იმისს გამხმარის თვალებიდამ. ერთი ხელი ჩემ-
სკენ მოიღო, მაგრამ მოიკეცა იმავ წამს და
თითქო ცეცხა მოეკიდა გულში, თვალები გად-
მოუბრუნდა.— ოჰ! ანგელოზნებოო! შვილები და
ეცა ბალიშზედ უძრავი.

მივედი და ვინც ახლო-მახლოს იყვნენ, ყვე-
ლანი შემოეცვივნენ; ვერ შემოუძახნენ ლოცვით
და ცრემლით. მე გამოველ სულ შეწუხებული და
შეურყეული ამ საიდუმლო საუბრისაგან, რომელიც
ჩემსა და მიცვალებულის შუა უნდა დარჩეს სამა-
რადისოდ.

რა რომ ეს მოხდა, ახლა უმეტესი ცხრილი
დამედგა ზრუნვის და ჩემის თანამდებობის, ამდენს
ხანს აქ ყოფნა არ გამიმჟღავნება ჩემის სვინდისის
წინაშე. ყოველად შეუძლებელია გავიგო რამე,

რათ უნდოდა უფ. ლობჟანს, რომ აქედამ გასვ-ლა დამეყოვნებინა. რა ანგარიში უნდა ჰქონდეს? რაცრომ არ იფიქრა, რომ უსარგებლო მწუხარებას გარ-და ისეთი საქმე დამსაქმა ამითი, რომ აღარც პატიოსნებას შეეფერება, აღარც ღირსებას ჩემსას? რა გამიკეთდება მას აქეთ? თუ მეოქმის, ახლა უფრო მეიქმის, იმისთვის სართ აქა, რომ ჩუენი გული და გრძნობა სათამაშოთ გაიხადოთ? ჩემი პირველი ნახვა მადმუაზელ მარგერიტასი, ავათ-მყოფობის შემდეგომ, ძალიან საკმაო უნდა ყო-ფილიყო ჩემთვის, რომ ბოლო მომეღო ამ სწო-რეთ საკიცხავის მდგომარეობისათვის. გეთქუათ ბერიკაცის სიკუდილმა შემაყენა კიდევ რამდენსა-მე ხანს. ახლა რაღას უყურებ?...

· ოქტომბერი. ქალაქი რენნი.

გათავდა ყოველივე. — ღმერთო! რა მაგარი იყო ის ჯაჭვ, რა მაგრათა მქონდა გული დაბ-მული, რომ დაწყუეტამ ისიც შემიმუსრა.

გუშინ საღამოს, ცხრა საათზედ, ჩემს ფანჯა-რაში გადაკიდებული რომ ვიყურებოდი, ერთი სინათლე დავინახე ჩემსკენ მომავალი იმ გზით, რომლითაც სხლოდამა სულ არავის უვლია. პატა-რახანს უკან კარი დამირეკეს და შემოვიდა მად-

მუაზელ პორჭოე დაქანცული ...

— ბიძაშვილო, საქმე მაქუს თქუენთანა.

— მობძანდით. უბედურება ხომ არ არის კი-დევ!

— არა; მაგრამ თქუენვე განსჯით. შვილო, ამ ერის კვირაში ორჯელ თუ სამჯერ საღამოთი სასახლეში იყავით, არა შეგიმჩნევიათ რა ქალებისა-თვის ახალი, საოცარი?

— სრულიად არა.

— სახეზედ მაინც არ შეგიმჩნევიათ რაღაც ნაირი ისეთი გულის დამშვდება, რომ უწინ არა ჰსჩნევიათ.

— იქნება, დიაღ! იმათი მღელვარება თუ არ ვახსენეთ, მართლა როგორღაც მეტად დამშვდე-ბულნი არიან, თითქო ბედნიერნი ვართო.

— ეგ არის, ეგ არის. სხუა იმათი ახალი ჩუეულება, რაც ამ ორს კვირაზე ყოველ დღე რომ იქა ვარ, მე მინახავს, თქუენც რომ გენახათ, მაშინ უფრო გაიკვირებდით. მადამ ლაროკმა თა-ვისს ბრაზეროზედ ქუდი აიღო, თავისს ცალა-ვრიანს კრესლაზედაც და ყოველს თავის კრეო-ლურს უვნებელს ჩუეულებაზედ. ახლა ასეთს დროსა დგება დილაზედ, რომ ზლაპარიათ, კარგი იცყვს და ისა და იმისი ქალი ორივე ქალსაქმეს

მოუსხდებიან სოლომე. თითქო როგორღაც მეცნიერ მეტად მეჭეჭუარებით ჴელსაქმე და კითხულობენ, ნეტა რას იმოგნის ერთი ქალი, რომ ასე ჴელ-საქმობდესო. ერთის სიტყვით, როგორც გამოცანა იყო იქა, თავს გიმტვრევდი და ვერ გამოგიცნან, ბოლოს მივიწყე და ვჰსთქვ ჩემს ოცნებაში, რაც უნდა ჰქონდეთ გულში უფალს მაქსიმეს, ეს უთუ-თო უნდა შეგვატყობინოს მეთქი.

— მადამ ობერი მოვიდა ამ სადილის საიდუმ-ლოთი ჩემთან; ჯერ გადამეხვია, თუმცაკი არავითარ შეწყინება იმისი გადახვეწა; მერე თავისებურად წუწუნს მომიყვა, რომ სასინებელი არ არის და ბოლოს მითხრა, ღვთის გულისათვის უშველეთ რამე იმ ქალებსა, თორემ დაილუპნენ ესენი არი-სო. აი რა მითხრა: ეს ქალები მშრომელობისა-გან ნებას თურმე ითხოვენ რომ ყოველი თავის საცხოვრებელი ერთის სასტუმროს საზოგადოებას შესწირონ რენტში და ამითი მადმუაზელ მარგე-რიტა გაასწოროს თქვენთან, რომ ისიც ისეთი ღა-რიბი იყოს, როგორც თქვენა ხართ. თქვენი გამდიდრება რომ არ შეუძლიათ, გაღარიბება გა-ნუზრახავთ. არ შემოძლებოდა ჩემო ბიძაშვილო არ შემეწყობინებინა თქვენთვის. ეს განზრახვა იმათის გულწრფელობისა და სულის სიწმინდის

შესაფერიც რომ არის და იმათის გაბრიყვებულის თავისაც. მომიტევეთ, მაგრამ ესეც უნდა გკითხო-ქეთ, თქვენი გული, რომ რითაც იქნება მოუმა-ლოთ ეს ფიქრი, ან ვისთან რა საშინელს სინა-ნულში უნდა შეიღებნენ ეს ჩვენი შეცოდებანი, ან თქვენ რა მოუფიქრებელი ბასუსის-ებით უნდა ცხოვდ დაგვედევს სხნიანხვდა, — ამას თქვენც კარგათ მიჰხვდებით. რომ შეველონოთ, ჩემო საყვარელო, და მარმეროვას მერთვასვე ასლავე თანასწა გასდებოდეთ, უკეთესი არა იქნებოდა; მაგრამ არცკი თქვენი ალოქმა არის ისეთი გული რომ იმისი გატეხის მაკოთხნება არ დაირღვეო-დეს. რაც უნდა უსაფუძვლო იყოს მიზეზი, რაკი ერთხელ ალიქმას დასდებს კაცი, უნდა მოკვდეს და უსათუოდკი აღასრულოს. მამ ახლა ამ საქმეს სრულიად აღარა გაუწყობთა, ერთის ღონისძიების გარდა: ახლავე უნდა გამოვრიდეთ აქაურობას და გადუწყვეტოთ ამ ქალებს ყოველი იმედი თქვენის აქ ყოფნისაგან რომ გამოელიან, რაკი თქვენ აქ აღარ იქნებით, მაშინ მე უფრო გამიადვილდება ტკუაზედ მოყვანა ამ ყმაწვილებისა.

— მე მზათა ვარ: ამალამვე წავალ.

— დიალ კარგი და მაკოთხანი მე რომ ამ ჩვენს ვიკეთებთ, ჩემო სასურველო მეგობარო,

მეც ბაცდიასნების ვალს გემოწირეები საზარელისა ჩემს მარტოობაში თქვენ შეუცვლელობით და მა-ცბიერული უკანასკნელის ჩემის დღეებისა; თქვენ თვალით, რომ განმასხლეთ ყოველი ლიტონიერება და ნათესაობის სიყვარული, ამდენი ხანია რომ აღარ განმიცდია. თქვენ რომ თვითეამ გიმორჩებით, მეცად გასაქირია ჩემგან ეს მხსეწრობელოა; მაგრამ არა გამეყიყებიარა.— მერე წამოეგა ზეზეც და მიეერია რამდენსამე ხანს გაჩერებული:— ჩემს ხანში მეოვნი ემაწკლს გაცემს კი აღარ ჰკოც-ნიან, — დალოცვილნ და ისე გამოუთხოვდებიან. მშვი-დობით, ძვირო სასურველო! ღმერთმან დაგიმად-ლოს და გაკურთხოს. — მე აიოთოლებულს ქალს მაკოცე და დამახსხა მაშინ თავი.

სხნქართათ მოვიმზადე, რაც რომ თან წასაღე-ბი მეყულებოდა; მერე რამე ვნიმე სპიჩქონი მივს-წერე მადამ ლიონელ. გულს მოდევინებოთა ვჭხი-სოცე ამ განზრახვასათვის თავი დავნებებინათ; კარგათ არ იცოდნენ, რა სამინელება მეუღლებოდა იმისს აღსრულებას და ჩემის მშიით მე ყოველს მონა-წილეობას უარს ვჭყოფდი. პირობას ვამლევდი,— კარგათ იცოდნენ როგორ იყო ჩემი პირობა,— რომ არას დროს არ ვჭთანხმებოდა ჩემს გაბედ-ნიერებას. თუკი იმათს გალარიბებაზედ იქნებოდა

დამკარგული. იქნება უფრო ადვილად დამიჯერონ მეთქი, ბოლოს იმედიც გამოვუცხადე, რომ ამ ძნელ ხანში თვითონ მე მოვკვდი მეთქი სამდურ-რებს და იმედი მაქვს მალე შევიტყო იმისი ანბავი მეთქი.

შუაღამისას, ქვეყანა რომ დაიძინებული იქნება, გამოვესალმე ჩემს სადგომს, ჩემს კოშკსა, —სა-დაც ამდენი მწუხარება გამოვიარე და ამდენი სა-ფიქრელი, —და ჩუმათ შევედი სასახლეში ერთის კარიდამ, რომელისაც გასაღები მე მქონდა შენა-ხული. ქურდივით შევიარე ბნელი დერეფნები და შევიდი კარი შევაღე. ამ ერთის საათის წინ ის და იმისი დედა აქ ცოცხლობდნენ: იმათგან და-მეული სახლი სუნნელება ჯერ ისევ სცხოვრობდა, ეშხით გულისქმის კვლავინ აქ იდგა ძლიერ ხილვა-ვებულის გულისქმის ფერადებით... ეჰ! საწყალო ჩემო გულო! —დავიძახე ხმადაც ამ მდებარეობა, ამიდუღდა გული და ვიგრძენ როგორც ბავშვი ემაწვილმა... ოჰ! ღმერთო? რა ძალად მიყვარდა!

ლამე ბევრი არის რჩეოდა, ბავშვი ქალუქში მოველი როგორც იგი და დაეს დაამშვიდე იქიდამ ფოსტის კარეტამ რუსის მოსწიდება. სული სა-მოწყდა ბარიშნი მეტი. სიყვარულმა, მარცხობამ, უიმედობამ! მასე რომ მივიღებოდე თავი, იქვ

თქუენთანვე მოვდივარ ახლა. უკანასკნელად ყმა-
წვილკაცობის ოცნებავ, ოცნებაო ცრუო, მშვ-
დობით!

ნარიყი.

მეორეს დილაზედ რკინის გზისკენ წასვლა-
დავაპირე, ერთი ფოსტის კარეტა მოვიქირავე იმ
ტრაკტირის ეზოში, სადაც მე ვიყავ ჩამომხდარი,
და ვინ არის ესა მეთქი, რომ გაიგოს, ალერსი
გადმოსცა კარეტიდამ. ზორას სახეც მაშინვე გაუ-
ცვლია მე რომ დამინახა.

—გმადლობ შენ ღმერთო! რომ ისევ აქ მო-
გასწარით, უფალო! წიგნი გამოგზავნეს თქუენთანა.

ამოიღო უბიდამ წიგნი და რომ დავხედე,
ლომბერდის ქალი ვიცან. წუხელის რომ წამოველ,
ცოტას ხანს უკან, ან იქნება მაშინაც, ის იქ მო-
სულა და ორიოდ სიტყუასა მწერს, მადლობელ
პატიჟი მალიან აგრე არის, თქუენ გაისტუმრობს
და რაც შეუძლიათ მოსვლა დამიჯერეთ. შეგამ-
ვინე მაშინვე ცხენები, ალერსით ლოდის გაჭირებ-
ბით ჩემთან ჩავიდე და იქიდამ გავსწიე. გზა-
ზედ ვფიქრობდი, რა მოხდა, რა ამბავი არის, შემა-
ტყობინეთ მეთქი.

—რა მოხდა, უფალო, და ეს მოხდა, რომ

უფალმა ლამბებემა მასიხვრის წინნ მოუტანა
მადმუმწყლ ბორჩკს. თქვენი სახე გარიგდა-
და ისაც საცხოვრებელის დაგობდით, სულ ყოველ-
ლოვანი თქვენ დაგრჩათ. როგორც მე მგონია
მიზეზი თქვენი ბასუქობით, რომ სახეს ეგ გა-
დაწყვეტილა. ხანგრძლივმა რომ როგორც ქალა-
დები ყოფილა, თქვენ გადაგიწყვეთ და იმ ქა-
ლაქებში ყოფი ისეთი როგორც სახეთი გიმარგნით
რომ იმ სახლის გამოუცდილობის სახე. მართა-
ლი არის ეს თუ არა რა მოგახსენოთ; მაგრამ
თუ მართალია, საწყალი არის მეფე, ვიცი ჩემ
გუნებაში, რომ ამ პატრონსა ქალს როგორც სა-
ბოძი უძევს თავში და ალაგი ეშმაკობა მეფე...
უწინდელზე ახლა უფრო მაგრად უყვარს ქალი...
ღვთი ეს, რომ ეს ამბავი მოუვიდა თუ არა, წა-
ვიდა მაშინვე და ეხლა არის სული ამოუვიდა
ფეფელის; პატრონსან უკან გამოაბრუნეს
როგორც იყო და მოჭუკე მაშინვე თავისუბუქად
სობოროზე ლაპარაკის, ხან რა გავაკეთო, ხან რა
მომხდარა, ხან რა მოუხდა, ვინ იცის. არაქნა, არ
მოისვენა, მანამდისინ რაც პირანები ჭქონდა, იქავ
არ გადმოუწყვეს და ისე გაგებიც არ დაიბარეს.
ხომ თუ ისე საათი სულ ამ ამბავში იყო; მერე
მიიღინა და რომ გამოიღვიძა, არიქსა უყვარი მოძ-

ფუარეთო, უფალო მარკიზო (ამ სიტყვებზედ ალუენმა დიდის პატივისცემით თავი დაუკრა) და გამომაფრინეს კიდეცა. თქვენი მცირე ჩემი საქმე იქნებოდა, აქ რომ არ მოეწყვიყავით. მე მგონია, ისევ იმ ხობოროზედ უნდა მოლაპარაკება თქვენთანა.

ჯერ ძალიან გამიკვირდა მე ეს ამბავი; მერე მომაგონდა, რომ არც ალუენის ნათქვამი უნდა ყოფილიყო უსაფუძვლო. ადრევეცა გეხსოვთ, რომ ისპანიურმა პორჭოების საქმემ ორნაირი ცვლილება გამოიარა: ჯერ მადმუაზელ პორჭოეს წამოედავა ერთი კასტილიელი მდიდარი ოჯახი, მემკვიდრეობა ჩვენ გვეკუთვნისო, და მერე, საქმე რომ იმათკენ წვდებოდა, ახლა იმათ აუტეხეს დავა, რომელშიაც ჩემს მეგობარს მონაწილეობა სრულიად აღარა ჰქონიარა: მმართებლობა წაედავა იმათ, ეს საცხოვრებელი კანონით ბეითალმანი არის და ხელმწიფეს ეკუთვნისო. საქმე რომ ამ მდგომარეობაში იყო და ჩვენის მხრიდამ რომ იმედი სრულიად აღარა შეიძლებოდარა, მადმუაზელ პორჭოეს მაინც არის გაცდურობინებდით და მე ვარჩევდი მეწლის ქაღალდებს თითქო ამის საქმე ისევ წარმოებაში ყოფილიყოსო. ამ ქაღალდების ჩხრეკაში რომ ვიყავი, სწორედ ორი თვეც იქნება მას აქეთ

ერთი საკვრველი ქაღალდი მომხუდა ჴელში. აჲ
იმისი პირი:

«ჩუენ ფილიპპე მეხუთე, წყალობითა ღუთისა-
თა კოროლი კასტილიისა, ლეონისა, არაგონისა,
ორთა სიცილიათა, იერუსალიმისა, ნავარრისა, გრა-
ნადისა, ტოლედოსი, ვალენციისა, გალიციისა,
მაიორკისა, სევილიისა, სარდენისა, კორდოვისა,
კადიქსისა, მურციისა, იაენისა, ალგარვისა, ალჯე-
ზირასისა, გიბრალტარისა, კანარიის კუნძულებისა,
აღმოსავლეთის და დასავლეთის ინდოეთებისა, ოკე-
ანის კუნძულებისა და ღედამიწებისა, მთავარ-დუკი
ავსტრიისა, დუკი ბურგონიისა,ბრაბანტისა და მი-
ლანისა, გრაფი ჰაბსბურგისა, ფლანდრიისა, ტირო-
ლისა და ბარსელონისა, ჴელმწიფე და მპყრობე-
ლი ბისკაიისა და მოლინასი, და სხუათა.

«შენ ჰერვე-იოანე-იოსელინე, უფალს პორჰოე
ვაელს, გრაფს დე ტორრეს-ნუევას და სხუა.
რომელი მგზავრობაში თან მახლდი ჩემთა ქუეყ-
ნებთა შინა და სამაგალითო ერთგულებით მემსა-
ხურე, აღვითქუამ წყალობასა ამას რომელ, უკე-
თუ შთამომავლობა შენი სწორე კანონიერი გარ-
დავიდა და საკუთარი შენის სისხლის მემკვდრე
აქ არავინ დაშთა, ყოველი საცხოვრებელი სახ-
ლისა შენისა მიეცეს, თუნდა გვრგვნისა ჩემისა

დასავლისადცა, შთამომავლობასა სწორეს და კა-
ნონიერსა იმ პატრიარქ-ებულთ ძენთ ნათესავთა,
რომელნი აქ ყამაღ ფრანციაში იმყოფებიან, ანუ
შამან იქნებიან.

დღეგრძელებისა და მეუფეობისა წყალობის
ნებასა ამას ალჳსიაქჳამ და გამოცხადებას გეთარცა
ჩუმადგიერად, ეგრეთვე მომყვრეთა ჩუმთა მაგი-
ერად სარწმუნოებითა და სამეფო სიტყვითა ჩუმითა.

დაიწერა ესკურიალს. 10 აპრილს 1716. წელსა.

ი..ო ე..ლ რე..ი.

ეს ქაღალდი ისპანიურიდამ იყო ნათარგმნი, და
ისპანიური ნამდვილიც ძალიან გვინდოდა. მაგრამ უნდა
აღვაროთ, დიდი ეჭვი მქონდა, რომ ამდენის
ხნის წერილის ძალით ასლისდებს ისპანიის მმარ-
თებლობას ამოდენის სიმდიდრის გაცემა ენებებინა.
მე თითქმის ამასაც ვფიქრობდი, თუნდ რომ
ინებებდეს კიდეც, იქნება სამართლით ვეღარცკი
აღასრულოს მეფემ. ამ ეჭვნეულებაში რომ ვი-
ყავ, მადრიდიდგან პატრიარქისათვის სულ არა მცო-
ცნობინებია ამ ქაღალდისა; და ლოპესენსკი
შამინვე გამოვძახე. მასაქვთ სულ აღარსად გამ-
ხსენებია ეს საქმე. ახლა ცხადათ ჴხნანს, რომ

შემცთარი ვიყავი ისპანიის მმართებლობის პატიოსნებაზედ: რომელსაც უმაღლესს განჩინებას ეს სიმდიდრე საზინის სასარგებლოდ დაუდვა, მაშინ იმავე უმაღლესს ბძანებას კოროლის ფლოტიზე მესტუთის ნება აღუსრულებია და ვითარცა ვპოვე-ნისა, ამ აღთქმისამებრ, ღირსებით გარდაუცია კანონიერის მემკვიდრესათვის.

ცხრა საათი იყო, რომ მადმუაზელ პორჭოეს ღარიბის სახლის კარს მივადექ, სადაც ეს თვთ-ქმის მეფური სიმდიდრე უნდა შემოსულიყო. პა-ცარა ოთახი დაგვხვდა მყრალი. იმავ წამს ლო-ბეპენის ხმაც მომესმა;—მოვიდა. მივამჩნიე; ბე-რიკაცმა ლოხნიერად ხელი ჩამომართვა და სხვა არ გამომცა, ისე შემიყვანა მადმუაზელ პორჭოეს ოთახში. მკურნალი და მღვდელი გაჩუმებულნი იდგნენ ფანჯარასთან. მადამ ლორიკი სკამზედ და-ჩოქილი იყო კრავატის წინა; იმისს ქალს, ფეხ-ზედ მდგომარეს ბალიშები ეჭირა, რომელზედაც მისუწნებული იყო ჩემი მოხუცებული მეგობარი. ავადმყოფმა რომ დამინახა, ცოცხათ გამიღიმა და თითქო სისარულმა შეამძრა. გაჭირვებით ერთი ხელი გადმოიღო; ამ ხელს დავეკონე, მუხლებ-ზედ დავემხე და თავი გულზე მივიმაგრე ცოდვილი-სავით.—ჩემო მზლო, ჩემო სასურველო მზლო!

10.

ჭიოქუა და მეჭიკია იყო. ლოთაყენი.—მაშინ ლო-
ბეჭენმა გარდაგდებამ ორივე ქვეყანი ადგი, რო-
მელსაც უჩუმარი [illegible] [illegible] [illegible]
და ასეთ ჩუმის წიგნისა შემდგომი:

ამისთვის, ამ ჩუმის საკუთარის ბუნით ნა-
წერს ანდერძით შეშფოთებულმა [illegible] ჩუმის
გამოცხადებისა და საუბრისა [illegible] ნახა-
ნისა, [illegible] [illegible] მისა, [illegible] [illegible]
ლის [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] და
[illegible]. [illegible] არის ნება ჩემი [illegible].

[illegible] [illegible], გრაფინა და [illegible]

[illegible] რომ [illegible] წამოვიდეთ და ლოპა-
რავი რომ [illegible], [illegible] [illegible] მო-
[illegible] [illegible] [illegible] და მე [illegible].
ჩემმა საკუთარმა თავი [illegible] მაშინ და რამდენიმე
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. მე [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] და
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] მიმართ. ამ
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]; [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

გაოცნებულობისაგან თვალით მაღლა მიაპყრობილი და დაიწყო მოწყვეტილი ლაპარაკი თითქო მენატრობდა: ლამაზო, ლამაზო სამშობლო!...ვშორდები... მარადის!... დიდო!... ქალაო... თქვენს სახელს.... დიდი მხნეობა... გულში მქონდა... მაგრამ ახალგაზრდობაში... საქართველოს წინაშე... დარბაზისათვის... თავდადებით შეხვედრია... ვალდებული... ლამაზო! ცხოვრების აქამ...

ეს უკანასკნელი ლექსი ვაჟკაცმა ბოლოჯერ და გაბედულად წარმოთქვა: თვალები დახუჭა, თითქო მიიძინა; უცებად უეცრად სიცოცხლის სისხლი და სულისა განშორდა.

ამ ბედის სიკვდილმა, დამაგვირგვინებელმა ამ ბედის საცოდაობა, დაუმთავრებელი ახალ გაცინება.....

ნაცვლად ჩემი სამახსოვროდ დაუმზადო მარჯვენამ ამ წიგნის სამართლიანად მიძღვნილი.

დასასრული.

ფანტაზია

(თ. ნიკოლოზ ბარათოვის ლექსთაგან.)

ვჰპოვე ტაძარი, შესაფერი, უდაბნოს მდებარი,
შენ ენით მარად უქრობელი, წმინდა ლამპარი,
ანგელოზთაგან იკურიდა შენ დავითის ქნარი
და განისმოდა ციურით დასთა გალობის ზარი.
მწირი სოფლისა, დამაშვრალი მისითა ლტოლვით,
შენ ვეძიებდი განსვენებას წყლულითა ზრახჳთ
და გულსა მოკლულს გაცით სიავით და ბედის ბრუ-
ნვით,
ლამპარი წმინდა განმიცხოველდა ციურის სხივით.
შენ გუნდრუკის წილ შევსწირავდი წმინდას
სიყვარულს,
რომლის საკუთრად დავსდებდი მე ჩემს გულსა
და სულს:
ამა სიამით, ნეტარებით, ესრედ აღვსებულს,

შეგონა ვჭვრეტდე სასუფეველს, აქ დამშვენებულს.
  მაგრამ საწუთო ვინა ვისმე დიდ-ხანს ასარებს?
განქრა ტაძარი და უდაბნო ჩუმდა მდუმარებს...
მას აქეთ ჩემს გულს ნეტარება არასა დარებს,
მის ნაცვლად სევდა და წყვდიადი მუნ ისადგურებს.
  მოისპო მსწრაფლად მისი ნაშთი და მისი კვალი!
ვინა თუ დრომან დაჭრა იგი მას აგი თვალი?
არა, მოჭსმაგდა მას სოფელი, ცრუ და მუხთალი,—
დამშთა მე მხოლოდ მის ლამპარისგან ცეც-
ხლი დამქრალი.
  ვერღა აღმიგო სიყვარულმა კვალად ტაძარი!
ვერსად აღვანთე დამთობილი მისი ლამპარი!
ესრედ დამიხშო უკუღმართმან ნუგეშმან კარი
და დავალ ობლად, ისევ მწირი, მიუსაფარი...

1841 წელსა.

მოხუცებულის მოგონება.

სიყრმისა ჟამნი განქრნენ ვით წამნი,
  სიკვდილსა ვუცდი;
წარვიდნენ წელნი ტკბილ-სანატრელნი,
  ვაჲ, მოვხუცდი!

შეკრთა სხეული, იზაგრა გული
ერთს დროს მხურვალე;
დამრჩა ნუგეში, მხოლოდღა ცრემლი,
ყოვლად ვიცვალე!
ერთს დროს სიყვარულს ცხადს, ხან დაფარულს
მეცა ვუმღერდი!
ის დრო ნეტარი ეხლა სად არი?
ვაჰ, დავბერდი!
ერთხელ ვმონებდი და ვთაყვანებდი
მეც შავსა თვალებს!
მარად ვიცნობდი და მარად ვგრძნობდი
მე იმათ ძალებს!
სიზმარებრ ჩქარა დრომ გაიარა,
განქრა ყოველი!
ხალისი მანვე თან წაიტანა,
ვაჰ, რას ველი?
ჩემსკენაც რბოდენ, მეც მეტრფოდენ
ყმაწვილნი ქალნი
და წითლდებოდენ, როს შემხვდებოდენ
მას ჩემნი თვალნი.
სად არს სურვილი და ჟამი ისი,
მათ რომ წიგნს ვსწერდი?

მოვიდა რიგი განქრა დროა იგი!
ვაჲ დავბერდი!
მეც გვართობდი, მეც გსიამოვნებდით
ცისკრის ლხინებით;
ზურმუხტ ფერისფერ ვეფხისა დაბმული,
მეც გსცხოველებდი სიამოვნებით!
სიყრმისა ჟამნი განქრნენ ვით წამნი
სიტკბოებისა ფრთენი;
წარვიდნენ წელნი ტკბილ-სიხარულნი,
ვაჲ მოვხუცდი!
ხშირად ვმღეროდი და თამაშ-ვიქცევდი
ვასიყრი ლხინი გარემოსვლის თასით!
ყანწ-ანთეულის შენით ბაგეთის ქვეშა
ვეჭვდი ვეშლო, ვეხუმრებოდი სასოსით,
მაწვევდნენ სასმელს სიტკბოთ «ჟამრის!»
რა გავამჭვირვალე შენ ალავერდით
ნისლის ვსწავლევდი იმავ ხმით.
დღეს მომძულდი? ვაჲ დავბერდი!
მაშინ ამა დროის, ცუდის, არ სანაცვროს
არ მოგშველოდი!
სიყმაწვილის ვარდსა, მივსდევ მწარსა,
ცრემლს მიჩქეფს ლხინი!
ოჰ. სიყმაწვილეც! რად მომიმწველ?
დროვ! რა მიყავი?

მოკვლი სიკუდილს, საფლავს განისრილს,
კუბოს და სუდარს ვაი და ვაი!!!

თ. ა. წერეთელი.

ღენერალ-ფელდმარშალსა,

თავადსა ა. ი. ბარიატინსკის.

(მობძანებისა ზედა მისის ბრწყინვალებისა სანკტ-პეტერბურღით) (*).

მოვედ დიდებით, მოვედ სიხარულს,
შენსა სამწყსოსა, მეფისგან მოძღვნილს!
მოვეგებებით გმირსა ძლიერსა,
ვითა მთავარსა იმერიელსა!

ოდეს მეფემან გუთ მთავრად ჩუწნდა,
დრო გვასურვებდა განსუწნებასა;
საქმე წინათვე გამოაჩუნდა,
გული გვითხრობდა მეუდროებასა!

(*) ამ ლექსის დაბეჭვდა გადმოვაქვს გაზეთით «Кавказъ» რედ.

და როს შენ, ტფილისო, ალალე ჯუარო
თან წაიმძღუარე შენის მტერო,
ჩყნას მეჭხისისოვლით გამარჯუებისა,
შურის დათრგუნვას, დამარცხებისა!

მსწრაფლ ალსდი მთაით, ვით მგმარდენი
მთენით დასცქერდი, განმზომი ბრძყნოს;
და რა შემოჰკარ უმცირესთ ფრთისა,
მაწყობდნენ, ისმენდნენ გოლიათის ქმასა!

მლოცველებითა დაჭლეწე მთანი,
ბორცვნი, ღელენი თვით უმლებელნი!
კავკაზი მჴწროდა, ელვოდა შენ ცა,
გვმაბი იყო შენს წინ დაეცა!

დიდხნო თავ-ქუეჩ, გაგიწყრა ღმერთი,
რადგანც განიძო შენ კრეცხაბელი.
შენ გაგიცუდა სასჯელსა მღვთისას,
შეიძისოვდა ნუგეშს თჳს სიცოცხლისას!

გამარჯუებული და დიდებული,
როს მხიარული გიხილოთ შენა,
მაშინ განსცხრომა და სიხარული
საქართუელოისა აღმოცენა!

შემდეგ შენ, გმირო, ვით თავ-მამწონე,
ოდეს გიხილეს პეტრეს ქალაქს, —
არვინა გყვანდა მოთანასწორე
ჩ დაადგინეს პირველს ალაგს.

ქრისტეს ცხებულმა, ჩვენმა პატრონმა,
დიდის რუსეთის იმპერატორმა,
ჯილდოთ დიდის გამრჯელობისა,
ღირსება მისცენა ფელდ-მარშლობისა.

აღტაცებულის სიხარულითა,
შენის სიტყვისთჳს მოწყურებულნი,
მოგეგებებით წრფელის გულითა,
შენგან მარადის ნეტარებულნი!

კურთხეულ-იყოს იმპერატორი,
კურთხეულ-იყოს მისი მხედარი!
კურთხეულ-იყოს სახელი შენი,
შენთჳსა გალობს წმიდა ტაძარი!..

დიმიტრი ბერიევი.

21 ფებერვალს, 1860 წელსა.

ჭანდი.

ჭანდო, მიწიდამ ადექი, ადი,
საქართველოსკენ მწრაფლად გადადი;
იქ ნახე როგორც გაწითლებულნი,
ვარსა უსხედან ქვევრსა ქართველნი:
ყანწი, ჭისუწბი რიგზედ ტრიალით,
ყველს გარდასცემენ, ტკბილის სიმღერით.
მათ უხარი, გმირო! დრომ მოაწია,
თქუენმა ვარსკულავმა აღმოიწია.
დასცეთ ყანწები, გაშლილით ვარსა,
თაყვანი ვცით ბედის ვარსკვლავსა.

თ. გიორგი ერისთავი.

წელს 1859, ოკტომბრის 10 დღეს.
ლ. მუხრანბატონსკი.

განდევილი.

ვისურვე წასვლა უდაბურს ალაგს,
სად ვიგულვებდი მცირეს ბალავს,
რომ განმესარა ბუნების ნიჭით,

შვენით ფერთქროდ ნელის ბინდით
მოვედ და ვნახე წყნარი რამ ქალსი,
ხედავ მენ მოსწყენი, ეჭვის ტყუილით ფარსი.
ცეცხლობს ბუჩქებით, მის მკერდს არის—
არ ამოჰქარდა მწუხარის ოფლისა;
თვისდ სწრაფელ ლოდ ოცვიოსი
ფერა მოსტილი ხავსით მავით,
ცეცხლის ალისა ბალახუთილი,
ქმარი, ხედავ ზედ ეგრე ტურფა.
გვერდით ფერა ხოვროთ ხედი მის ცრემლის
ბუფრქული ოპის სისმრელი წყლისა.
ხასრობა მთარმელის წყნარით ოცრაფსა
ოწყუე ზედ ცოცა, ჭვალქეშდა არაგვსა;
მის ზღაპრისათვის მიყვდა ტურფა,
რომელიც იყო მის მოუქმრეულ-ტურფა.
მოსწყენი რაცლა მძაფს მლუმარებას
მოუცა ლეჩოდა მწარ მღელვარებას.
უთქვა მეგსმანი: «მამა რისა
სწყუხ და ჟუხროვა ცრემლით-ლენით ცახსა?
ნუთუ მწყემსი უბედური
და ვაქეს მისგამო ეგ მწუხარება?»
მრქვა სიბრალულმან მწარის სიმძით,
თან ცრემლნი ლვარა, ასე მოსთქმიდა:
«ვინ ... ცა და მასთან ქოვეთ

უბედურების ჩემზედ მითოველი:
პირველ მიმტაცა დედა და მამა,
შემდეგ და, ძმანი სიკუდილმან ზრმამა..
მათ შემდეგ მიმცა გლოვას უსრულსა.
ჭმუნვათ, ვაებათ, ღრმასა უფსკრულსა.
წარსულით დროთ ჩემთა მკლამს მოგონება
და ნათესავთა მსწრაფლ მომორება,
რა დრო გიამბო მე შექცევისა?
სად მქონდა ჟამი შვებით ქცევისა:
სად მამა იყო ფანდურის მცემი,
სად მღერდა ზედან დედა მას ჩემი;
სად მსდომნი მწვანეს მოვსთქუამდით სუფრულს,
სად განვიყოფდით სიამეს სოფლურს.
ყოველს ღრუბელმან შავმან მაშორა,
შავსა მიწასთან სრულად მასწორა.
აწ ჩემზედ მოისხობს ცისა ბრიალი,
რომლით ვმობილვარ ოხერ-ტიალით!....

გიორგი სო—მე ანდრონიკოვი.

ნოემბრის 20-სა დღესა 1859 წელსა.

ზუმრობა მეგობარს.

ოდესმე ვარდი თეთრათა შლილი,
იყო სიმწითარით ნელ-შესამილი,
და სიმშუენითა სრულიად ქმნილი;
ეპყრა სტოლზედა იგი ერთ-ქალსა
უწყალოდ მისსა მიმომსრესელსა.—
თავს უჯდა ყრმასა თვისი მიჯნური,
საცრიფოთა ვარდებრ არ დასაშური;
ქალსა უთხრობდა ვარდის ლელოფლად,
როგორც უჭხამდა მას ყრმას საშუწლად.
პირ-და-პირ მჯდომსა თვისს მეგობარსა
ყრმა სთხოვდა ვარდსა ქებისა თქმასა:
საბრალო ყრმაკი მას ვერ სედავდა,
შეუბრალებლად რომ ვარდს ჰსთრქუნავდა;—
რომ მას ყნოსავდა—
ულვაშ ხჩვლეცითა,
ჴელით სრესითა
ვარდის ჰაცრონის მუნვე მზერითა.

იოსებ საყვარელიძე.

ჩყნ წელსა.

15 ლექსები.

(რუსულით)

როს სიყვარულით აღტაცებული
შესცქერებს ქალი,
და ჩვენ ფიქრით, აზრით მძიმით
ეძიებს რა ბრალი
ჩვენ ლაღობას და მწუხარებას,
რაღა აქვს ჭვალი?
რაღა რწმუნება სანუგეშოთი მას უბედურსა?
რით ამოსთქვას, რა უწყალოს ლაქს მოცემულსა?
ერთიღა ბიჭი დარწმუნია იმათილეს თავი,
იმა ნახიჭოთ უხუწნოს ჩვენ ყოვლი ავი,
მათ ბუნებაში დანერგილი, ვითილი სანდღავით,
უმანკოთა ქალთა უმანკობის მოსაწამლავათ.
ის ნახიჭი.... სამლავათა არის წოდებული,
ხად არა ცხმის მაცთურთ ენა, არს მოსვენებული.

თ. რ. ბარათოვი.

1857 წ.
ზიჭანი.

მახვილ-გონიერება და ღრთისმოყვარეობა

ბეჭედნისის ბოლოვოისა.

(წერილი რედაქციისთან გაზეთის «Русская бесѣда»:)

წავიკითხე თუ არა ეს სტატია, მაშინვე მოვინდომე ამის ქართულს ენაზედ გადმოთარგმნა, მაგრამ აქამდისინ სხვა და სხვა მიზეზები ნებას არ მაძლევდნენ. ამისთვის დაგვიანებაზედ დიდს ბოდიშს ვიხდი თქვენთან, თუმცა იმედი მაქვს რომ მაპატიებთ, როგორაც ნათქვამია: «Лучше поздно, чѣмъ никогда.» უნდა მოვახსენოთ, რომ ე. თავმჯდომი, მასწავლელი ამ სტატიისა, «Русской бесѣды-სა» გამოცემის რედაქციისაგან იყო გაგზავნილი სხვა და სხვა ადგილს რუსეთის იმპე-

რაეში, რომ ყმაწვილი ცხოვრება, ჩვეულება რუსე-ბისა, შეყვარება იმათი ანდაზები, ზღაპრები და სხ... და რადგანაც აღსრულება ამ გვარი საქმისა დიას გაუძნელდებოდა, თუ საკუთარი ჩინოვნიკურის ტანისამოსით დაეწყო, რომელსაც მდაბალი ხალხი როგორღაცა ბუნებითად ერიდება, ამისთვის ბ. ია-კუშკინმა, სამართლად, იფიქრა თურმე გულის-ვა-ჭრის ან მეწვრილმეურის ნამდვილს რუსულს ტანისა-მოსს ჩაიცვამ და ისე გავლოთ. და წარმო-ედგა ამჟამ მკითხველთ იმის სტატიიდამ, რომელიც იყო პირველად დაბეჭდილი «**Русская беседа**»-ში და [illegible] ამ გაზეთის რედა-ქციისა იყო გადაბეჭდილი სხვა და სხვა გაზე-თებში და ჟურნალებში, როგორც ნამდვილი მომ-ხდარი ამბავი და ამისთვის, რასაკვირველია, ღირსი შენიშვნისა. ჭეშმარიტად, ამ გვარი ამბავი ღირ-სია შენიშვნისა და სახალხოთ განცხადებისა, რომ ამით მაინც შეიტყოს სამწუხარო ზოგიერთის პო-ლიციის ჩინოვნიკების ბოროტ-მოქმედებისა.— იქნება გამოჩნდნენ წინააღმდეგნი ამისნი და სთ-ქვან კიდევაც, — ოჰ! დროებავ, ოჰ! ზნეობავ, უთუოთ საქმე არის ამისთანა პოლიციის მოქ-მედებათ, იმათთვის გეტყვ, რომ ისინი მოხელენი არიან ჭუშხელის, მსგავსის პოლიციმეისტერის,

განონები რომ დაუვიწყნია და თავისი ნება რომ სასიამოვნო ბუნებითი უთამაშობია. დამტკიცების ქების სანდომი არ არის. დაუცეწყება ეს. იაკუმ-ჯინის ნამდვილი საქმე არის. დოლა, დოლა მე-დანზედ გამობმანდენ იყოსი ბაოსი, როგორც ეფ. ჭემწელი არის ამ სწავლისა ნაწეწნები. სამ-წყსაროდ ჩუწნდა უნდა ვჭსიქეთ, რომ იმათ სიმრავლე მოდელ მეცაწყებს და მეფეამინებს, მაგრამ სასაულით იქმა, ჭსუა, წყრო, გარწმუ-ენით, მოსმარძენ ბირროცებისა, დანერეცენ ძისა და რიგის და გაწმენდილი სვინიდისი აცა იმეე თავის ცასცნედ, სადაც მელორვინ ეწინაღმდეგება.—

სასაულით იქმა მამინ არის სასარგებლო საუ-ნისათვს, როდესაც არც კეთილი დაიმალება და არც ბოროტი. მიგსედით ამ მემისეწეაშა ანგა-რიშსა. რით არის ის სხვა ქეწენებზედ უფრო დაწინაურებული განათლების გზაზედა? იმით, რომ ბოროტ-მოქმედება არა დაიმალება იქ მეჯნიმეგნე-ლად იქარის გაზეთების და ჟურნალების გამ. მე-ცადრე გაზეთი ცეიმზი არის ამ მემისეწეაში განსხუავებული. იქნება ჭსიქეთ რომ ანგლიჩნებს თავიანთი ქეწენა არ უყვარდეთ, რადგანაც თა-ვიანთ ნაკლულოვანებისა არა ჭვარცენ, არა. მამუ-ლის სიყვარული განიზომება ჩუწნის კეთილის

ყოვაქცევითა და კეთილის განზრახვით. ღმერთმა ინებოს რომ ჩვენც ისე გვიყვარდეს ჩვენი მამული, როგორც ანგლიჩნებს—ანგლია უყვართ. უფ. იაკუშკინის სწავლაში კეთილის განზრახვასა და მამულის სიყვარულობის მეტსა ვერას ვპოვებთ და მოვალენი ვართ, ვაქოთ და ვადიდოთ და მადლობა შევსწიროთ ღმერთსა, რომ მოვესწარით ამ ბედნიერს დროებას. შევჰკივლოთ შევსძახოთ: ბრავო, ბრავო ლიტერატურავ, ბარაქალა მწიგნობრობავ! არ ვიცი ვინ იქნება, რომ ამას წინააღმდეგს უფალს ჭკუისის გარდა, რომელმაც თვითონაცვე ინება. პოლიტიკო-ეკონომიის კითხვით... თავისუფალმართლობა. საკმაოა ვსთქვათ, რომ დიად სასარგებლო იქნებოდა ჭკუმყოფისათვის რომ გაჩუმებულიყო და ასე ხასიათით მეიდანზედ არ გამობრძანებულიყო როგორიცაა დამნაშავე პასუხის სიტყვებით:(იხ. № 20 Русскаго Вѣстника 1859 г.) მაგრამ, ნათქვამია: რასაც კაცი თავის თავს უზამს, მტერი იმას ვერ უზამსო. თუ მოგეხსენებათ, გავცნობებთ იმისს თავის მართლებასაც და სხვა იმისი პასუხის დარღვევასაც;—ახლავე იაკუშკინის ანბავი გადმოვიღოთ.

აა, რას იწერება უფ. იაკუშკინი.—

მოგზაურობა ჩემი პსკოვის გუბერნიაში არ იყო გასაკვირველი. დაწვრილებით გიამბობთ რაც გადამხდა. წყალსა და დილიჟანზედ რაც მე გამოვცადე ალიონს გიამბობ; იქამდის უკეთ გავებით. რაც საქმე მოხდა, მე სწორედ ისე აღვიწერო; სხვის იმედის.—

ცოლების ცხა (გეოგრაფიულად პსკოვისა.) და სხვა და სხვა ადგილები იზბორისკისა და პეჩორის მონასტრებად რომ მოვიარე, მოვედი, აგვისტოს 22-სა, პსკოვში, და მინდოდა სწორედ იმ დღეს იქ დავრჩენილიყავი, მაგრამ ცოტა მოუსვენელი ვიყავი და ამას გარდა მინდოდა ჩემი ნაწერი ქაღალდები გადმეწერა და წიგნში მომეყვანა.

ჩემი მასპინძლები, იმგვარ გასაოცრავი ყასილიები და იმისი ცოლი ძლიერ მეტად მიღებდნენ და მინდოდა განმარტებისთვის ისინი მომადლობელის შეხვედრისათვის; ალერს დავსწერე და თითონ მე წავედი ბოლოსკიაში ჩემის პატრონის გამოსასალმებლად.

ეს იყო მოსვლის შემდეგ სხვის საათზედ.

ბოლოსკიაში დღეები ქვეყნული ნადირობამა მოიხსა, პატრონის გამოსასალმებლად პირველს ნაკვეთში უნდა წავიდეთ.

—ვიხილე დამხვედრით და ეს ჩემი პატრონი

წიგნში ჩამისწერით მეთქი, უთხარი გილასაც ჩინოვნიკსა, პირველის ჩასვლის განცხადებაში რომ შევედი.

ჩინოვნიკმა გამომართვა პასპორტი, დაჰხედა, მერე შემომხედა,—და, ეტყობოდა, ჩემმა ტანის-სამოსმა გააკვირვა: რუსული ტანისამოსი მეცვა, სოფლური.

—ლუთერანსკი სეკრეტარი იაკუმკინი თქვენა ხართ? მკითხა იმან ეჭვიანათ.

—დიაღ ჰსწორეთ.

—პრის-ტავს უნდა გაუცნო ეს თქვენი წერილით, მითხრა.

—თქვენი ნებაა მეთქი, მე მიუვე.

შევიდა მაშინ ეს უფალი პრისუტსტვაში, პრის-ტავთან, პატარა ხანს უკან გამოვიდა და მეც იქ შემიყვანა.

პრისტავი პრისუტსტვისსტოლის იქიდამ იჯდა თეთრპერანგა და ხალათით მოსილი, გულ-გადაღე-ღილი. მას კეთილშობილებას ეტყობოდა რომ არც თავაზიანი ლაპარაკი უნდოდა ეღირსებინა ჩემთვისა და არც გაუზდელობა ეკადრებინა, არც თქვენობით ვასხენო და არც შენობითითა. დიაღ კეთილ გონი-ერებით დაუტევა ნაცვალ-სახელი და ასე მკითხა: რაო, რა საქმეა?

ჩემი პასპორტი ჯიბეში მქონდა და რა საქმეც მქონდა კარგათ იცოდა; თითონ დამიბარა პრისუტს-ტვიაში, და რათ, რა საქმით, რომ მკითხა, ცოტა გამეცინა და მოვახსენე:

— გიხოვთ ეგ პასპორტი წიგნში ჩამისწერო-ნოთ მეთქი.

— გუბერნსკი სეკრეტარი? გაკვირვებით წამოს-თქვა, როგორ შეიძლება მაგნაირის ტანის‿სამო-სით გუბერნსკი სეკრეტარი დაირქმოდეს?

— ჩემი საქმისათვის ეს ტანისამოსი არის მეთქი საჭირო. მიუგე რაც შეიძლებოდა თავაზიანათ.

— მერე რა საქმე მაგისთანა, რომ ჩინოვნიკს ევროპკაცურათ ჩაცმას აძლევს?

ამოვიღე და მივეცი «**Русская бесѣда**»-ს რედაქტორის წიგნი, რომლითაც დაწვრილებით-თა ჰხსნიდა ჩემი საქმეები და საჭიროება ჩემთვის ევროპკაცურის ტანისამოსისა.

რომ წაიკითხა, გაკვირვებული ქაღალდებით, უთხრა ერთს სხვა კაცსა, რომელიც იქვე ახლოს იჯდა. იმ უფალმა ჩაჰხედა ჩემს ქაღალდებს, თავი გაიქნია და არა ჰსთქვა რა.

მომიბრუნდა მერე მე და მე მითხრა ახლა პრისუტსტვიაში,—გაკვირვებულია ეს ქაღალდებით, სხვ მაგიერად არის კიდე მოწერილით.

— თუ აგრე გვიხარით, მაშ მე უნდა დამიჯეროთ.

— ნუ ლაპარაკობ! ისეთის გაფაცხრებით შემო-ჰძახა პრინცესამა, რომ მინუშმა წვრილი შეჰქნეს.

— მე უნდა გითხრათ უფალო, რომ პრინცე-ვი არ იყოთ, მე ხმასაც არ გამოგცემდით და, რადგან პრინცესა ბძანებით, მე ვალი მაქვს პასუხი მოგიგოთ და თქვენც უნდა მომისმინოთ.

— როგორა? აქ მობძანდით, მოწყალეო ჴელ-მწიფეო აქა, კანცელარიაში და გნახოთ! — მე კან-ცელარიაში გამიყვანა; თითონ იქვე პრინცე-სასთან შებრუნდა. კანცელარიის ჩინოვნიკებმა გა-იცეს თუ არა ჩემი პრინცესასთან ამისთანა ლაპარაკი, დიდ ცივად მიუყურებდნენ და დაბლის ხმით, მაგ-რამ ისე რომ მეც გამეგო, ქაღალდების სიფალ-ბეზედ ლაპარაკობდნენ.

— თუნდა ნამდვილიც იყოს, ჭიქმა გრომა, პოლიციის მაინც მეუღლის დაიჯეროს, რადგანც მეფე არის.

— არა გწყინთ თქვენ, ცოტა გაიხარეთ და ამ უფ. კაპრილინის წაქეჩეთ პოლიციაში, მითხრა პრინცესამა, დაცინებით, ნასჯერ ხაით შემდეგ რომ კანცელარიაში შემოვიდა.

მინდოდა, თუ არ მინდოდა, უნდა გავჭყოლო-დი, სადაც მიბძანებდნენ, — და ყოვლის უარის უთ-

ქმელად წაიყვანე კვარტალის პოლიციაში.

—რისთვის დაიჭირესო? ჰკითხა კვარტალნიმ, რომ მივედით.

—არ ვიცი მეთქი უბრალოს.

—ბლუზაკური ტანისამოსი რათ გეცვათ?

ამასაც აუხსენ მიზეზი და გაჩვენე წიგნი «**Русской бесѣды**»ს რედაქციისა.

—საქმე უთუოთ გამოგიცხადებენო, მითხრა კვარტალნიმ, წიგნი რომ წაიკითხა.

—როგორ თუ საქმე? გკითხავ მე. არა მგონია, რომ შესამოსელითი მომყავს დღეს კაცის დაჭერა უმიზეზოთ, ერთის მხოლოდ საუბარით.

კვარტალნიმ აღარა მითხრა. მერწმუნა რომ ამისთანა ბრალებს არ ეცდებოდა. ეს რომ შევამჩნიე, მეც ვაჩუმდი. ვსცდილობდი საჩხუბრისათვის არ მიმეცა ჩემი თავი, უფრო ურიგება იქნებოდა და მიზეზს ამით შემიკრავდნენ.

—დღეურნი სად არის? იკითხა კვარტალნიმ, როდესაც პოლიციაში შევედით.

—მინ წავიდა მოსასვენებლად, უთხრა სალდათმა დესატნიკმა მაღლიერსულმა.

—უნდერს დაუძახეთ!

მოვიდა უნტერ-ოფიცერი, როგორც გვეუბნოდა ღილ ჩინებული ბარი პოლიციაში, რომელსაც

სალდათები უწოდებენ ნიკოლაი ფედოსეიჩ ფედოსეევს; კვარტალნიმ ამას რაღაცა წასჩურჩულა და დააქნია თავი.

—ამ ოთახში მობძანდით, მითხრა ფედოსეევმა, და დამანახვა დეჟურნის ოთახი, ან როგორც აქ ანბობენ, საპყრობილე კეთილშობილთათვის.

—გთხოვთ დამშვიდდით, უთხარ მე ფედოსეევს შევედი თუ არა საპყრობილეში: გაუგზავნეთ პოლიც-მეისტერს ბარათი:—ეხლავ დავწერ.

—უკაცრავად, მომიგოთ იმას, არ შეიძლება: პოლიცმეისტერის ბძანება არის, პოლიციიდამ ბარათს ვერას გაუგზავნით.

—მაშ აქ უნდა დავიღამო?

— დიახ!

—არ შეიძლება აქაური გაზეთები მაინც მათხოვოთ? ასე ტყუილათ ჯდომა მოსაწყენია და წავიკითხავ.

—დიდის სიამოვნებით: სამთელისაც გიშოვით და იკითხეთ.

—ვახშამი არ გინდათ? მკითხა მერე ფედოსეევმა, რომ შემოვიდა და ერთი ორთვის გაზეთები რომ შემომიტანა.

—დიდათ გმადლობ, ვახშამი არ მინდა მეთქი.

—მიირთვით, ჩამაცივდა ნიკოლაი ფედოსეევი-

ჩაი: კარგი რძე გვაქვსო. იქნება გული არა გქონ-დეს, მე გულს არა გიხრავო. თქვენ თუ არ მიირთმევთ, ჩემთვის სულ ერთია, ფანჯრიდამ უნდა გადავღვარო.

მეცხვენოდა რომ ამისთანა გულითადის და ბა-ვშვისასნ ბავშვობაზედ უარს ვეუბნებოდი, მაგრამ მაინც უარი უთხარი.

—ბაბიროსის მოწევა მეიმუება აქა მეიქე გვჭირის ფქვილსუვეს.

—რაცხამ არა; მოსწიეთ რამდენიც გნებავთ! მომიგო იმან, შეიღებით ცეცხლის მკაბის: მაგ-რამ სახლის დავიწყებ აქა.

—არა, ნუ შესწუხდებით, არ მოვსწევ.

—მოსწიეთ, მოსწიეთ,—სახლისი მაინც უნდა დავიწყებ აქა და მოსწევთ თუ არა სულ ერთია.

ქვეშსავე ვაგდე. მე მოიკიდე ცეცხლი ბა-ბიროზს და ვაზუგებ მივჭერ ძალი. დედასის ვეისხუთობდი, მაგრამ არ იქნა, ძალი ვერ მო-ვასწერით. მე რომ დივანზედ ვიღებე ისე იყო გაკვირვებული, რომ ისაზედ არამც წარვა, ჯდო-მაც ვასრიო იყო; და ამასთან სახლიათი რომ კარებთან იწვა, ისეც კარგათ მანცურობინებდა თა-ვისს აქ ყოფნას.

—არა გეწყინება? მკითხა სახლითში მეუღლეშა

რომ მოაცვანა.

—აქ მილი როგორ შეიძლება მეთქი მე-უთისარი.

—აქა? აქ კიდევ შეიძლება, და, იქ, ჯეშეშ-ების საპყრობილე რომ არის, იქვე სწორებით არ შეიძლება; სული უწუხდება იქ კაცსა, იქიდამ გარეთ ალაგის უმეტესზედ; ისეთი სუნი სცემიალებს იქა, რომ იქ კაცს არ ემყოფებათ ხაიბუცებუცა. სალდათმა და ამოუშვა კიდევ სურინდა.

მე დავიწყე ისევ გაზეთების მინდვრა და რა მომავილქრიბდა, რომ მე ამ საპყრობილეში ვიქ-ნებოდი როდისმე. საიდაც ახლა ვიყავი, იქაც მმ-მე სუნი სცემიალებდა და ფანჯრის კალებს მივი-წადინე. რადგან კარგათ არ ვიცოდი პოლიციის ჩუმჩულება, არ მინდოდა სალდათი გამეღვიძებინა. და ფრთხილათ მივედი ფანჯარასთან.

—სად მიხვალ, შე მამაძაღლო, მომაძახა სალდათმა: ფანჯრიდამ გინდა გადახტე? მაცალე მე შენა!!!.

გარწმუნებდი რომ არც მინდოდა და არც მე-მეძლო მერე ფანჯრიდამ გადახტომა, მაგრამ სალდათმა არ დაიჯერა და თავისებურათ ღრიალებდა.

ამ ღრიალზედ შემოვიდა უფ. ტელოსოვი.

—თქვენ აქ ყოფნა არა გნებავსთ! მითხრა

ჭყლისყურმა: ვინძრიდამ გადასწყვიტა გიგზავნით? მაჰ აქეთ წაბრძანდით! წამიყვანს და ამ ნაქებს ფოიერვერკის საზოგადოებაში შემოვიდა.

მე, როგორც მოყვარული, დავდივარ სა-ფერში დიდებულ და დასავლეთური ყველა ყვითე-ლის სახლების გარეშე სიმართლე: მაშ მზრუნველი უნდა ვიყო ცხოველის და უცხოვრებლობისა; მაგრამ ამასობაში ცხოვრებამ, ამისთანა უცხოვრებლობამ მე რომ საზოგადოებაში გაზის, ღმერთმა გამიკეთოს. არ მე-მეტი მოვიდეს ლამზე დაუმშვენიერებელ საქმე: როვანი... თავის არა ჭკვიანდა, სარკეთი, სათამა-შოთი, გაზეთებით, არ ვიცი რისთვის, თავად, ნაცვალ და ნაცვალ სახლი; ერთი ფანჯარა ჭკვიანდა, ერთი ჩარექის სიმაღლე და ერთი ადგილის სიგანე... ეს სარდაფი არის ღირს არ გაიღვიძოდა!

—რისთვის დაგიჭირეს მეთის ცხელმა, 18-ს წლის ბიჭმა, როგორც მეორეს ლამის მგზავრი რადგან ლამით საზოგადოებაში სხვანელი არ იყო.

—არ ვიცი, ბატონო! უთხარი მე.

—უთუოდ გადაგიყვანიათ?

—არა, ღმერთმა დამიფაროს... შენ რისთვის-თვის ხარ აქ? ვკითხე მე.

—ბატონს გავექეცი; დავიჭირეს და ქუჩაში მომიყვანეს აქ. ეს თვითონ თავს რაც დაემართება

ვარ; აბანოში მაინც გამიშვან.

ამ ბიჭისათვის აბანო ძალიან საჭირო იყო. იმისს თავში სულ ფუთფუთით ირეოდნენ.

—მაშ რა გეშველება? ვჰკითხე მე.

—ბატონთან წამიყვანენ, ის მამინვე ნახევარ თავს მომაპარსვინებს, სამჯერ კარგათ გამორეცხვინებს და მერე თავს დამახუჭუჭებს.

—ადრევაც დაგმართვია?

—ეს მეორე არის... ერთი ზღაპარი არაფერია, საყვარელო? არ მეშინება.

მე მოუყევი დაბადებიდამ ანბავსა.

—მე გატყობ რომ წიგნიდამ ანბობ, მოიძახა ერთმა სხვა გლეხკაცმა, რომელიც მეორე მხრიდგან მოვიდა ჩვენთან და ეტყობოდა რომ აქამდისინ იქ ჰსმანებოდა.

—უთუოთ გეცოდინებათ, იქნება კიდეც წაგვეკითხოთ მეთქი? ვკითხე მე.

—მღვდლები კითხულობენ ხოლმე, მითხრა იმან მოქნარებით; ერთი მასხარა სულელო კაცო, რისთვის დაგიჭირეს?

—მე მუშაკი არავარ და მუშაკური ტანისამოსი რათ გაცვაო ამისთვის დამიჭირეს მეთქი.

—როგორ თუ მუშაკიო?

—სწორეთ, გლეხურის ტანისამოსისათვის.

— გლეხი რაღა ჰქონიათ? ის კი კუდი არ არის თუ! ამ კითხვაზედ პასუხი არ ვიცოდი რა მეთქუა და ამისთჳს არა უთხარი.

— გლეხკაცო, კაცო! დარწმუნებით ჰსთქუა ჩემმა ახალმა ამხანაგმა, გვიამბე ერთი წიგნებში რა წაგიკითხავთ! მითხრა ისევ იმან პაცფარასახნს უკან.

მე დავიწყე კიდევ ისტორია ძუელის აღთქმიდამ. მივედი იოსების ისტორიამდინ.

— აა, საყვარელო მეგობარო, მითხრა გლეხ-კაცმა: იოსებ მშუენიერისა?

— დიაღ, იოსებ მშუენიერისა....

— აბა, აბა! — მომაძახა ქების სახით.

— იგი იოსებ საპყრობილეში, სადაც ისხდნენ კიდევ საბაზთ უხუცესი და მეღვინეთ უხუცესი...

— ჰსწორეთ ისე როგორც ჩუენა ვართ აქა სულიერო მეგობარო განა? მოჰყევი და გვამბე, ფეხზედ რასა დგეხარ? მოჰყევი!

უარი უთხარი მე; მომეწყინა ლაპარაკი და ვჰკითხე გლეხ-კაცსა: შენ რისთჳსსარ დაჭერილი მეთქი.

— აჲ გამიგონეთ, სულიერო მეგობარო, მე ცხენი მტკიოდა; წავედი, სულიერო მეგობარო, მკითხავებთან, და მკითხავებმა რაღაც ბალახი

მოამკეს და მიიხარეს: ძალიან საყვარელო მეგობარო
ცეცხლზედა. რა ლამაზი, ის დამიხვდა ცეცხლში
რომ არ იქმნას!... მიყვარდა ქართველობა,—
ქართველობა მიყვარდა მოწყალე იყო... საცოდავი
ჯავრი სად მქონდა, წადი და შენ თითონ დაინახე
შენი თვალით მესამე წელიწადზედ დავიბრუნე,
ქუჩაში წავიქეცი; წამიყვანეს მე ავადმ... აქაურმა
ექიმებმა... გამიხსნა. მერე დიდის ბოდიში-
მოხსენებით წამიყვანეს: სადა დაიყენებ?...
მეგობრებსა. ეხლა იყო, შენი ძმისა მეორე
«წავიყვანოთ, ნახეთ!» წამიყვანეს და ნახვეს: აქ,
საყვარელო მეგობარო, საუბედუროდ, დღემდის
ნუ ქნას სამოქალაქო სამხედრო ანუ სასამართლო
ჯიბიყეწნის, გზისი ლექსით არ შეიძლება... ბოლო-
ჯილდოდ წამიყვანეს სამოქალაქო სამხედროში,
ორი ბერი იქ დამიწერეს, მერე ზასედატელთან
გამოზავნეს... უნდა გითხრა საყვარელო მეგობა-
რო, რომ ზასედატელთან ყოფნა არ არის ცუდი
დღეებში გამოსვლა, ხიდის მოსწრე და ქუჩაში
შენთან... ზასედატელი გამოიძახის, შემომძახის,
წადიო შენ მწამს, როგორც მოგეხსენება გეყვან,
«გეოსიცე, ან ცხვირეტიდან.» ამას შენ არ უწყამთა,
აქამდე!» აგ, საყვარელო მეგობარო, სულ ერთი
დღე იქ დამიწერეს, მერე ისევ ქართველობის

გამეზავნეს; ქალაქ-გარეშა იქვე: წაიყვანეთ, მე არ მინდოდა და მიმიყვანეს ისევ ზასედატელთან; იმან სუდამდე გამეზავნა, სუდმა პოლიციაში და პოლიციამ აქ. აქედამ ბოლოს გამომიშვეს.

—ყველა რისათვის ხარ დაჭერილი? ვკითხე მე.

—გამიგონე საყვარელო მეგობარო, მე ერთს მეყურეკთან გემსახურებდი... აქედამ სული ვერსად თუ იქნება... ვასას უშვილი: იმ ყოლსაცემ დუქანში წამიყვანა; რაც მერყეობდა ფულები სულ მომცა, და თავის ფულით მასწავლა, ცოცხალი არ დავრჩეთ, სულერთი მეგობარო!.. მივედოდი შინა და იქ ურემს ქვეშ მიმხედვარი: მეყრამ მი-პოვეს და აქ მომართვეს; თისიოდე აბაზი მქონდა ისიც დამეკარგა!

—მადლობა ღმერთსა მეთქი, ვსთქვ.

—რაზედა; ოთხი აბაზი რომ დამეკარგა იმაზედა თუ?

—იმ ოთხ აბაზით კიდევ დავთვრებოდი და კიდევ დამიჭერდნენ.

—მაშ რას იქმოდი!! დავითრობოდი მა რა?.. ვჭხოქეთა დამიჭერდნენ კიდევა. ამ ბედის გარ მე. როცაკი დავითვრები, მაშინვე დამიჭერენ,

—ერთს კვირას კიდევ დამიჭერდნენ.

— არა! ყრმის ბერით ვერ გადარჩები: ლომყურ-თმა ქნას, ყრით თვეზე მორჩე: ისევ ვინ იცის.

— მაშ ახლა რა ეშმაკეულია შენა?

— რა მემეწეულება და აქედამ სულში გამეზავნიან, მერე ზასედაცეულთან, ზასედაცეული ქალბატონთან გამეზავნის, ქალბატონი კიდევ ოცეპს აწამებენ, მე არ მინდაო წამიყვანენ ისევ ზასედაცეულთან, აქედამ სულში, სულიდამ ბოლოკიაში, აქ ბოლოკანდება შინაში, ბოლოკიმიისკერი, ყრას მომამავლებს მალულის ძმლით და გამომაძევებენ... მე არავინა არ მყავსო. ცოცხს ხანს მემამისგან სოლომე ჯდომა აქა, სულისათვის არა მეშინია!...

ამასობაში გაიქცა, ცხრა საათზედ მოვიდა ბოლოკიაში ჩასვის ბრისკავი.

— ვეფხვისკი სპარსელი იავეშკინი რომელი არის აქ? ბრისკავი იძახის, დაიძახა ვილამაც ახალმა მეთანუღამ და ზევით ამიყვანეს.

— როგორ გაბედეთ, რომ ორდენების ჯილდობით დადიოდით? მკითხა სიცხეგბოდებით ბრისკავმა.

— როგორ თუ ჯილდობით მეთქი, ვფიქრობ მე გავიკრეყებით.

— ეს ყმაწვილი ორდენებით უნიფორმით და ვითომც არცკი იცის! ჭიხვინე ბრისკავმა.

—ვის უნახავარ?

—აჲ ამასა, მითხრა და ყველი მიიწვია ერთის პოლიციის ჩინოვნიკზედ, რომელიც იქვე იდგა.

—დიაღ, მე ვნახე ვერმიცნობს. სობოროდამ მოსწვდით, წამომიდგა ჩინოვნიკი, და ყველი საქმე ვქონდათ ჟურობით.... გიყვა გახსოვქ-ვრის ნელამთ როგორი ყოფილა მეფე!

—ეგზედა მეუმლებელი ჭირის, რომ მე ამ პსკოვში ან ორდენებით, ან უორდენოთ ვნახავთ სადმე. ვერმიცნობს, ვერმიცნობს მე იზბორსკში ვი-ფავ იქაურს ბოლოლოხინთან.

—მეცურცეეთ მაგასა! ძმობილო, ღიმილით პროსკურემა.

—მე გიხილავ მეცეერი.

—როგორა იყო, მოწყალე ხელმწიფევ, ფანჯრიდამ გადახტომას რომ აპირებდით?—ჰკითხა პროსკურემა.

არ მახსოვს პასუხი მიეცა რამე ამაზედ თუ არა, მგონია არა.

მოვიდა პოლიციმეისტერი, პირველის მეზედაზედ მიუგებდა რომ ისეთი კაცი იყო, რომელსაც იცნობენ, ძალიან კეთილი კაცია: მარტინ, ნდი-ლი და მხიარული.

—პსკოვის გუბერნიაში რისთვის ხართ, შეი-

თისა იმან, რომელსაც პროსტიტუციაში შემოიყვანეს.

პასუხის მაგიერად, Русская бесѣда-ს რედაქტორის წიგნი გაუწოდე.

—სად გისწავლიათ?

ქსუც უთხარი.

—ჰოო!... აჰა, თქვენი ქალაქელები, წაიღეთ! სად ხართ ჩამომხტარი? შეკითხა პოლიციმეისტერმა.

—იაგორ ვასილიევიჩ ვასილიევთან.

—რიუსკი დოლოუხნების კონცერტში!?... ვიცი, მშვიდობით, შეგიძლიათ წაბრძანდეთ, სადაც გნებავთ.

—ნება მიბოძეთ, პოლკოვნიკო,—დავიწყე მე, რადგან ესროეთის მოწყალებით ცოცხა დაჩაგრული ვიყავი; თუ დამნაშავე ვარ რამეში, უნდა დავისაჯო; ჩემთვის თქვენი მოწყალება საჭირო არ არის,—თუ არა და, თუ მთელი ღამე უბრალოთ ვიყავ დაჭერილი, მაშინ ჩემი დამჭერი უნდა დაისაჯოს!

—რათა? შეკითხა პოლიციმეისტერმა.

—როგორ თუ რათა? გკითხე გაკვირვებით. მთელი ღამე აქ... საპყრობილეში რომ ვეგდე, რა ეჭვ იყო ჩემზედ მიმოცვანილი?...

—ჰო, არა! მიიხრა პოლიციმეისტერმა, ეჭვ რომ ყოფილიყო რამე მე არ გავიშვებდი! ჩვენში ეგ არაფერია, ჩვენს ჩინოვნიკებსაც... ხშირად

დაკიდეთ სოლმე!

—თქვენი ჩინოვნიკები იქნება არ იწყენდნენ.

—ახლა რა უბძანებთ? ჰკითხა პოლიცმეისტერმა.

—მე გირჩევთ პატრიოტები მოაწყოთ და იმას გამოუცხადოთ ეს შემთხვევა.

—მე! გუბერნატორთან! დაიძახა პოლიცმეისტერმა.

გუბერნატორი მაშინ პსკოვში იყო და არ იმყოფებოდა და კანცელარიის ნაცნობებმა ერის ვიდრე «ნაჩალნიკთან» წაიყვანა, გუბერნიის გამგებელთან. ნაჩალნიკი მან არ დაუკითხა. რამდენსამე საათს უკან მოვიდა იქ პოლიცმეისტერი.

—მისი აღმატებულება მობძანდებიან საჩქაროთ წამოიძახა დეჟურნი ჩინოვნიკმა, როგორც რომ ფანჯრიდამ დაინახეს.

პოლიცმეისტერი მიეგება პირველს შემოსავალს ოთახში და დაუწყო რაღაც ლაპარაკი მისს აღმატებულებას.

მისი აღმატებულება შემობძანდა.

სპრავკები უნდა მოვიკითხოთ მალე არხანგელსკიდამ, იქაურის სუდიიდამ, ჰსთქვა მე რომ შემომესმა.

—თქვენო აღმატებულებავ! შემიბრალეთ მეთქი, მოვახსენე რადგან მომაგონდა ჩემი ამხა-

ნავის ლაპარაკი, რა მალე რიგდება საქმეები პოლიციაში და სუდში: იქ დიდსანს გასწევს მეთქი.

—საკმაო დიდსანს გასწევს და თქუენ მანამდისინ პოლიციაში იჯდებით...

წამიყვანეს ისევ საკეთილმობილოში. შემდეგ ათის მინუტისა შემოვიდა პოლიცმეისტერი, დამიწყო ლაპარაკი, მიწოდა «ჩემო საყვარელო» და გავიდა.

—ის რომ გავიდა შემოვიდა ერთი მოხუცებული კვარტალნი.

—შენ რას ჰფიქრობ? როგორ გაბედე რომ თჳთ პოლკოვნიკიან (*) გუბერნსკის სეკრეტარმა გლეხკაცურის ტანისამოსით შემოხვედი! მე შენ ციმბირში ამოგაყოფინებ თავს. მე პოდპორუჩიკი ვარ კოლეჟის, თუმცა ცუდათ მაცვა, მაგრამ კეთილშობილურად მაინცა...

სრულებით არა ვჭკრიმნობდი სწყენათ ამ კვარტალნის ყვრილსა და მუქარასა და არც მინდოდა იმასთან გავსწორებულიყავი, ამისთჳს პასუხი არა მივეცირა, თუმცა იჯოქმის ერთს საათმდისინ ამ ღრიალში და მუქარაში იყო. სასიამოვნოთ ესა მქონდა, რომ ეს უფალი არ აძლევდა ნებასა

(*) ამ ხარისხში პოდპოლკოვნიკებსაც ხშირათ იხსენებენ პოლკოვნიკად.

კარების დაკეტვისასა, და მახიერები რომ მოდიო-დნენ პოლიციაში შემომწყდავდნენ ხოლმე, რო-გორც საკვირველსა რასმე.

იყო შუადღის შემდეგ მეოთხე საათი, პური კი არა მშიოდა, მაგრამ მეორეთ უარი ვეღარ უთ-ხარი ფედოსეეს სადილისა.

—ჩემო საყვარელო, მითხრა პოლიცმეისტერ-მა, მეორე დღეს, ჩემთან რომ საკეთილშობილო-ში შემოვიდა. რისთვის ჰზიხარ აქა ?

—თქვენ გებძანებინათ და ვზივარ დაჭერილი.

—წადით, კარგია, ახლავე წადით!

გამიღეს კარი და წამოვედი, მადლობელი, ორის დღის უსმელ-უჭმელს და უძილოს აღარ მინდო-და ფსკოვში ერთის მინუტს დავრჩენილიყავ და ოსტროვის ქალაქისაკენ წასვლა დავაპირე მაშინვე. იმ დროს გამოვიცვალე ტანისამოსი და სხვა ჩავიცვ. მესამე დღეს მოვედი ფსკოვში, ბილეთი ავიღე პეტერბურღში წასასვლელად.

წასვლა მრიელ მეჩქარებოდა. ვერიდებოდი კი-დეცა, კელმეორეთ არა შემემთხვეს რამე მეთქი და ჩავჯექ ვაგონში. რომ ვსთქვა, ეს არის გა-დავრჩი მეორეს განსაცდელსა მეთქი, — ვიღამაც

შემოიძახა:

—სათვალებიანი არის ვინმე აქა?

თუმცა ცხადი იყო რომ მე მეძებდნენ, მაგრამ გავჩუმდი.

—სათვალებიანი აქ არავინ არ არის—მიუგო ერთმა გილამაც გლეხკაცმა.

—ჩამოდი მანცედამო, წამამჩურჩულო გლეხკაცმა, და ამასთანავე მკრა ჴელი რადგან მე დამალვას ვერა ვბედავდი.

—მე ვიცნობ იმასა, იმავ წამს ვიცნობო, იასხლა ვიღაცა კვარცხლანი და შემოვიდოდა ვაგონში: დაიძახა თუ არა, წამავლო კალთაზედ ჴელი და გადამითრია ვაგონიდამ.

ამ კვარცხლანისა, როგორც მერე აღმოჩნდა საკვირველი წინასწარი გრძნობა ჰქონდა: არას დროს არ შეუცდენია ამ გრძნობასა, როგორც თითონ ამტკიცებდა, მაგრამ ჩემზედ რა გაიფიქრა ახლა, ის ღმერთმა უწყის.

ბრისკავიც იქ იყო.

ეჰე! შემომძახა კვარცხლანიმ: შენ უბრალო ფრინველი არ ბძანებულხარ! ამ ხუთის მინუტის წინეთ ჩემის თვალითა ვნახე რომ ჯლიზის ტანისამოსი ეცვა, მე ამოვაღებინებ ენასა: რა მიზეზია, რომ წამ და უწუმ ტანისამოსს იცვლი ხოლმე!

—ამ სოფლის მინდვრის წინეთ თქვენ ვერა შესაძლოთ ბრძოლის განსამართლისითა: უფრო ადრე გამოგიცხადეთ მეთქი, მოუცე მე.

—ერთი უყურეთ ამასა,—პრისტავს მეუბრუნდა კვარტალნი: ჩემის თვალითა ვნახე პოლიცის განსასჯელით. ერთი საათი ამას უყურებდი და ახლა რას ამბობ?!...

—მეცა ვნახე, პრისტავმაც კვერი დაუკრა.

—შენ რას იტყვ ამაზედ? საზარლად შემომიუტია კვარტალნიმ.

—არ შემიძლება რომ ეგ ლექსი შენ გამორიცხოთ თქვენის ლაპარაკიდამა მეთქი.

კვარტალნი როგორღაც შესდგა; მაგრამ პრისტავმა დაამშვიდა.

ჩვენ გარშემო მოგროვდნენ მოქალაქენი და სხვა ხალხი, იმ ხალხიდამ ისმოდა სიცილები «მეცნიერი დაუჭერიათო»... ზოგიერთნი ამ სიცილებს სიმართლის გრძნობით ამბობდნენ.

კვარტალნი და პრისტავი წავიდნენ პოლიცმეისტერთან და მე დესეტნიკმა ჯერ პოლიციაში წამიყვანა, მერე პოლიცმეისტერთან.

—გამარჯობა, ჩვენო საყვარელო, მოიძახა პოლიცმეისტერმა; ეგ რაღა განსაცდელია?

—ერთი მაისარით პოლკოვნიკო, ახლა რაღას-

თავს დამიქირავს მეთქი

—ცნობისმოყვარის გამოცემულისათვს ჩემო საყვა-რელო!

—ამ სულის მინუტის წინეთ განდე ჰკითხის ცხონებისა გული, მოასხენა, დამწვარ ბრძოლაში.

—მეც განდე, ვიძიებ გამოცხადებაში: ჩემი თვით უფლისათვის.

მიმიყვანეს ისე ბოლოისას, და ძალა დიდი დღე ბიჭმ დამწყვილო...

მიწიდან მეგობრებული და მისკენ წინდები მიმეწყვრა ჩემს მცნობებისა; ნეტა არ მიმეცეს. მენამეს ლეკს მომიცანის როდესაც ვიხაზავი მეხ-ლები: რა საწმუნოებისა ხარ, ცოდვილი ხარ თუ უცოდველი, მეკლები მეგზანან თუ არა და სხვ ანაინი. წყრა გიტხვა ვიცი თუ არა და სხ... მე იმავე საათს დავწყევლე, რომ ვარ მარიამდიდებელი, ყვე-ლა, წყრა-გიტხვა ვიცი, და მიყვე ეს ჰასუხი გამოცხადების, რომელიც მიიხრა: ცეცხლში აზგნა-დიით ეს ქადაგებები ერთს ეკრძლის აისად არ გამოსცეს.

ბნელს თავსში ყოფილხართ როდისმე? სიბნე-ლეში ყოფნა მოსაწყენია, მაგრამ ვერ წარმოიდ-გენთ, რასა ჰგრძნობს კაცი როდესაც ერთს მინუტს თავს არ ახსენებენ. ჩემს სამყოფში

დღე და ღამე ეკლესიაში იყოს განუშორებლად.

—ქრისტეს მეუღლისათვის წიგნის მიწერის ნება მომეცით მეფევ, რომელნიცა [illegible] ბოროტ-მოქმედისა.

—მოწყალეო, ჩემო ხელმწიფეო მოწყალეო; მოხედეთ თავი [illegible] და [illegible]! [illegible] მიმიღე იმის.

მაგრამ აქ [illegible]: ვერავინ [illegible] [illegible] ჩემის წიგნების წაკითხვას; [illegible], კანონის წინააღმდეგობა არს მასწავლებლობა.

იყო დიდი ცეცხლი ციხეში და კარებთან ცეცხლი; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible].

—მომეცით ნება [illegible] [illegible] [illegible] მოწყალის მეფევ, მოგახსენე [illegible], რომლისაც [illegible] ჩემთან მეორის დღეს და მოიწერა [illegible] [illegible]; «ჩემო ხელმწიფეო.»

—მოწყალეო [illegible] [illegible].

—არავის არ მიაქვს ჩემი წიგნი ციხეში და უბრძანეთ წაიღონ.

—ეჰ. [illegible]! [illegible] [illegible].

მე მეც!..

ალერ მახსოვს რა უთხრა; მაგრამ კარგათ მეუღლისა.

რასაკვირველია მე მოვიხმარე ამ გვარი ნებით-დართვა და იმავე საათში დავსწერე სამი წიგნი; წიგნის მიწერის ნება რომ ავილე თვითქმის შუა-დღე იყო და რადგან ფოსტაში შუადღის შემდეგ აღარ მიიღებდნენ, ძალიან ვეშურებოდი და უთუოთ კარგათ ვერ მომივიდოდა, ერთი წიგნი საკმაო დიდკაცთან იყო მოსკოვში გასაგზავნი.

—გვიხარი შენი ჭირიმე, შეუძლებოდნენ პოლიციაში; შენი წიგნებიდამ ჩხრიან და შენც ანბობ, რომ შენს საქმეებს ამისთანა კაცები უშლე-ბენ ფურისა და იმედენ ისინი რომ ამ გვარს მდგომარეობაში იმყოფებით.

—როგორა?

—რას ანბობთ, მაგისთანა ტანისამოსი...

ვერაფრით ვერ შევიტყე შემცუობინებისა ამ უფალთათვის, რისთვის ვიცვამდი ამისთანა ტანისამოსს.

—რას აკეთებთ ჩემო საყვარელო, მკითხა პოლიცმეისტერმა, შემქირე ლეშზედ ჩემთან საკეთილ_მობილოში შემოსულმა.

—შემიბრალეთ, პოლკოვნიკო, შებორკილე-ბული საპყრობილეში გამგზავნეთ; აქ არ შეიძ-ლება ყოფნა, თქვენ თითონ ხედავთ.

—ეჰ უარესია, ჩემო საყვარელო!... პატიოსანი სიტყვა მომეცი რომ მოსკოვიდამ უთუოთ წა-

სხვათა .. დღესიც.

— ერთურთ წავალ.

— მამ, მშვიდობით, ჩემო სიყვარულო!.. ამა-
ზედ არაფერი არა მისწერია. შემდეგ პოლიცი-
მეისტერმა განცხადებია.

თუმცა ამ ისტორიის მოგონება ჩემთვის სასია-
მოვნო არ არის, მაგრამ ამასთანაც არის ბრწყინვა-
ლე მხარეები:— გულითადის კმაყოფილებით ვი-
გონებ იმ მოწყალეობის მიღებას, რომელიც
მქონდა ნიკოლოზ ფედოსეევიჩ ფედოსეევისაგან;
არის დრო არ დამავიწყდება ლისაცნიკის ცოლი,
რომელიც მოდიოდა ხოლმე ჩემთან ქალიდის
საიამოვნოდ! ადვილი არ არის წარმოვიდგინოთ
ამ კეთილ-ბავშვის სურვილი გავსს რომ უბედური-
ბაში ჩვენს. გულითადი და ნაზისართი ფურცლება
ჰქონდათ ჩემზედა და მით ჰსურდათ შეემცირებინათ
ჩემი დატყვევებაში ყოფნა.

მაცოვით მოვიგონოსაც იმათ, აგრეთვე იმ დე-
საცნიკს, რომელმაც ცილი დამწამა და ჩამასხმე-
ვინა გლეხკაცების საპყრობილეში სადაც არ შეი-
ძლებოდა ყოფნა, და რომელსაც ჰსცხებულიყო შე-
მოსწყდნა ჩემთვის და ჰსცოდნოდა არსად მემქონდა!

ვალათა ვრაცს ვითხრათ: 1, რომ არც ნივთ-

ლია ფილოსოფოსისათვის, არც ღვთისმეტყველისათვის, არც იმათ ცოდნისათვის ერთი კომპოზიცია არ მიმიცია მსოფლიოდ ერთის მეცნიერის მიზეზის მეტი, რომელიც მივეცი თითონ მე კვირეულის მესანახავად, და იმედი მაქვს რომ უკანვე დამიბრუნებს.

1, ჩემი ქალიშვილები (სხვა ნივთები მე არა მქონია) არავის არ ვუმზითვე: სამუდამ დამიშთერჩნენ ისე რომ არა უკითხავიათ; სამუდამ გამომიმეტნს, და ყოველთვის მეუბნებოდნენ რომლისა მიმეტებინა სასულიეროდ მე საქმო კაცი არ ვიყავი.

3, ჩემსვე გამომიება სრულიად არაფროლობარა.

თუ ბოლოკის ჰსჯდაგდა უკანონო ქალიშვილებს, მაშ მოწყალების ნება აღარა ჰქონდა; თუ ჩემი ქალიშვილები გაკვირვებული იყო, როგორ არიან მიმეცნენ? თუ მოწმობა ბოლოკის ჩინოვნიკისა ოლქნების ჩამოკიდებაზედ და კვირეულისა ჩემს ცასისამისის გამოცემაზედ ღირსნი იყვნენ ყურადღებისა, მაშ გამომიება რატომ არ მოასწონეს! თუ სულ სიცრუე იყო, მაშ რატომ დავსნებოთ თავი ამისთანა მოხსენებულს ცრუ მოწმობასა და დავცეთ ამისთანა ჩინოვნიკები ბოლოკეში? რომ ეგრე მეიმმლობსარომ კაცს ასე გმუქრებოდნენ. ეს თავისუფლება არ ეძიებება არც ბოლოკმესერის ევროპიულის აღერსით, არც ჩასულის ბოლოკიის უკდეგლი ზღილობით.

ალი. სავანელი.

ლიულიო ფაურქელით, ჟენისა და კომპანიისა მოხმარებულად წმინდად დანაყილის გოგირ-დისა ყურძენსა, ვაზისა, ხილის ხეთა, ყვავი-ლიანთ მცენარეთა და სხვათა ზედა. (*)

ღონის ძიება ამ იარაღის სიმარჯვისა არის დი-დათ მარტივი: თუნუქის ლულის გულში ჩაჰყრიან გოგირდს იმის მესამედს, რაც იმაში ჩაეტევა, აიღებენ ხელში და გაანძრევენ ლულასა, რომელიც ემგორებათ დახრილად თითქმის ჯვარსათ, და მია-ბრუნებენ ფუნჯს იმ მცენარის ნაწილებისაკენ, რომელნიც უნდა გაგოგირდიანდნენ. დიდის ანუ მცირის ლულის მოღრუკისაგან, ნაკლების ანუ ძლიერის მოქნევისაგან იქნება დამოკიდებული, სურვილისამებრ. ხარისხი გაგოგირდიანებისა რაო-

(*) ეს იარაღი, რომელიც, მოუტანიათ ტფილისში მარ-სელიდამ გამოუცდიათ სხვა და სხვა კავკასიის ადგილებში, მოყრა სრულს ყურძენზედ წმინდათ დანაყილის გოგირდისა ძრიელ გამომდგარა.

ღუნობა გოგორდის მოურისა ეგრეთვე არის და-მოკიდებული ჭურის მდგომარეობაზედ: სიმელის და ცხელის დროს გოგორდი მეიქცევა სიოლმე უფრო წმინდად და გარდამეცვლებულად; სიოლმებით წინა-აღმდეგად იქმნება ნოტიოს ჟამოსისა და ცივნისის ჭურის დროს; აი რისათვის უნდა მოვეყაროს გოგორდი უპირატეს სიმელის და ცვილის დროში. უკეთუ გოგორდი ლუღლიდამ გამოდის მრიელი გარდამაცნებით, მაშინ შეიძლება ის, საურველისმებრ, დაცოცავდეს, იმიტი რომ, უნდა დავჭრას წმინდა სამძღვრე რაოდენსამე ნისვრიცხვედ, რომელმიც არის გაცანილი მაცელის ფუნდი. ყოველთვის შემდეგომად ამ იარაღით მოქმედებისა მაცელის ფუნდი უნდა გაიწყროს.

განვმარტავდეთ რა ლონისძიება მოქმედებისა, მიუცილებლად ჯერ არს ვჰსთქვათ: რას დროს უნდა მოისცეს გაგოგორდიანება, ამისა არის ორი რიგი. — რიგი წინათვე დამცველი, და რიგი აღმსოცველი გამოჩენილის უკეტ სნეულებისა. საზოგადო ამისი უფრო აქვს ბიოველის.

რიგი წინათვე დამცველი. არა შესამლებელ არს სწორედ დაინიშნოს დრო, როდის უნდა დაეყაროს გოგორდი, ამის გამო, რომელ ეს დრო იქმნება სხვა და სხვა, უნდა მოლოდინ-ენ

შედგენილობაში ჭავა, ვენახის მდებარეობა, მიწის ნიადაგის თვისება, ადრისა ანუ გვიანის გაზაფხულის მისვლისა; ყოველს ამას შეუძლიან მოახდინოს განსხვავება 15-დამ 30-ს დღემდის. უმჯობესი ყოვლისა იქნება დაინიშნოს ის დრო ნაყოფის გამოსვლაზედ და მიღებულ იქმნას საფუძლად ის ჟამი, როცა ყურძენი იზდება და სახეს იცვლის; ამ შემთხვევაში უმჯობესი ყოვლისა იქნება, რომ თუ ვენახების პატრონებმა აარჩიონ უმარჯვესი მინუტი. საკუთრად არ უნდა დაივიწყონ რა, რომ წარმატება აქ არის დამოკიდებული არა ესოდენ თუ გაგოგირდიანების ღონისძიებაზედ, რაოდენ არჩევაზედ საჭიროებისა მისთვის დროებისა.

პირველი გაგოგირდიანება უნდა მოხდეს აყვავილებამდის თხუთმეტის დღის წინ, ოდესაც რქები მცენარისა გახდებიან ორის ანუ სამის გოჯის სიმაღლე.

მეორე გაგოგირდიანება უნდა მოხდეს ყვავილობის დროს.

და მესამე მაშინვე შემდეგომად აყვავილებისა, ესე იგი ოცს დღეს უკან შემდეგომად მეორისა.

უკეთუ შემდგომად ამ სამის გაგოგირდიანებისა ოიდიუმ (სნეულება) გამოჩნდება კიდევ რომელსამე ვაზზედ, უნდა მოხდეს მეოთხე გაგოგირ-

დიანება, შორით იმ ხნეული გაზებზედ.

რიგი აღისავლეთი. ბირებლიდ გაგოგორდიანება მოსდება მამინვე, როგორც შეახნდენ გზის გამ-წვანებულს ნაწილებზედ მაიდამ წვეროებს ანუ წინწკლებს ნიშანს თავისის გაზეგისას, ამ, დროს რქეში იქნება სამი კოკუმდის.

მეორე გაგოგორდიანება უნდა მოსდეს დროსა აყვავებისასა.

მესამე—როგორც კიდევ შეახნდეს, რომ თვი-დამ კიდევ ნნდება ყურძენზედ.

ქრე ყოვრისამე სასიოთ უნდა მოსდეს მეოთხე გაგოგორდიანებაც იმ გაზებზედ, სადაც ხნეულება არ იყვეს ყვერი დამოხრილებული მესამეზედ, რომელიც მოსდება სოლომ კმასაყოფლად იმზადად.

გაგოგორდიანება სილის საყობის, რომელსაც ფვარსაც უნდა ეყოფნოდეს ისინი, უნდა მოსდეს, როდესაც სრულს ყვავილოვანობაში არიან. მეორე შემდეგომად დაყვავილებისა, თუესაც ნაყოფი უკუშ გამოინასკუეშა, ჭ უკანასკნელი როდესნამე სანნ წინ სრულს დამწიფებამდის.—

გადმოთარგმნილი კავკასიის 1858 წლის სო-ფლის ადგილ მამულის პატრონობის საზოგადო-ების ჟანისკებიდამ.

ზაქარია მამაცაშვილი.

ფუკალო რედაქტორო ი. კერესელიძე.

ბევრს ჰგონს საკუთრებად მიაჩნიათ, ის ფუკა-ლი თუ არა ფუკალი მოლოდინე სად დაიკარგა? ვინ წაიყვანა? იქნება მისი გასვლა და მის წაიღოს? დიდი ხანია იმისი ამბავი აღარა გვცოდნია, შეგვა-ცოდინებთ რა იქნა?

ის ვინც მოლოდინე იყო, რა კარგათ ლაყბო-ბდა ხოლმე: ეს ასე და ის ისეო. მაშ როგორ იქნება: ხან ასე და ხან ისეო, მაინცს უთქვამს-ადიმე ნურაც ავს ოცდეპს და ნურაც კარგსაო, ადა-მეეს დაუწერის კარებზე; იმანაც მასეთი დაწერა ქვემოთ, ავს გნახამ ავს მიცემ და კარგისათვის კარგსაო, ჩემი ხასიათი ეს არისო. ავიასი ხომ მოგვეგონია, როსაც ღლეს, თავის წინაპართ ცნობ-ადამიანს არ მოუწუხებდა, ის ღლე იმისავს ხიუ-ბედური იყო. ახლა რა ექნათ, ესლაც ბევრნი არიან იმ გვარები, აბა რა უყოთ, მოლოდინებს თავისი ხასიათები სჭირს, უნდა მოვუცდოთ: მოუ-

ტყვეთ და მოეღუწევით. ვის არა აქვს თავისს სისუსტე, რომელნიცა მოტყვებული ვართ ყველანი. ვის რათ უნდა გვენაღვლებოდეს, მოლაყბემ რომ ბევრი ილაყბოს, ვნახოთ ვის გამოვაჯავრებს, თუკი ცოცხალია კიდევ, და თუ ცოცხალი არ არის ის მებუკეები სადღა წადაცვვდნენ? იქნება მ მთიერი სვავები დაუხვდნენ, ან დაუმუნდილი მგლები და გამოსრუს მუყლუბიანათ? ან კუდიანმა ქარმა სომ არ შემოჭკრა და არ გადასწყვიტა სადმე, თორემ თუ ეს ასე არ იყოს, მაშ სად დაიკარგნენ ის მოცქრიალასკე მებუკეები მაინც?

მოწყალეო ხელმწიფევ ი. კერესელიძე! ჩემი შუამავლობით ბევრნი სთხოვენ, ის ვიღაც მოლაყბეს.—«კიდევ განაახლოს თავისი ლაყბობა და დაგვავალოსო, თუ ქვეყანაზედ იყოს კიდევაო, თუ არა და მებუკეებს მაინც ვთხოვოთო, თუ-ისინიც არ დახოცილანო?»

ვინც ამას სთხოვენ, ისინი ასეთნი პირნი არიან რომ სამს იმათ პატივისცემა, თუ მართლადა იყვნენ სადმე ის მებუკეები? (*)

დავშთები თქუენი მარადის პატივის მცემელი
თ. ალექსანდრე ვახტანგის ძე [illegible]. ორბელიანი.

(*) რედაქცია თავისის მხრივ, დიდის გულსმოდგინებით ჴსო—

გამოკრებული (Ж. Об. пол. свѣд.)

ერთი ძალიან პატარა სახელმწიფო არის ქუეყანაზედ, რომელსაც ეწოდება შეერთებული შტატები. ამ პატარას სახელმწიფოში გამოდის ორიათას ხუთას ოც და ექუსი გაზეთი, ოთხი ათასი სხუა და სხუა ჟურნალები. არ არის იმისთანა ჟურნალი, თუ გაზეთი, რომ რაც უნდა ცოტა ვსთქუათ, არა ჰყავდეს თხუთმეტი ათასი ხელის მომწერი. (საკვირველად არა ჰყავსნებია ჩუენს «ცისკარს!)

—ეს კარგათ ვიცით, რომ ყოველს დაბეჭდილის ქაღალდის გვერდზედ არის რამდენიმე სტრიქონი. ამ თაბახებსა დაბეჭდვის შემდგომს ჰკეცავს რამდენიმე კაცი, ჰკერავს, აწყობს და გამოჰყავს დიდის შრომის შემდგომ წიგნებად. აქამდისინ ეს შრომა შესრულდებოდა ხოლმე რამდენიმე კაცის ღონისძიებით, ახლა შვეიცარიაში

ხოვს უფ. მოლაყბეს, მიიღოს შრომა როგორც ქართულის სიტყუერების მოყვარემა და ადრინდელივით განამშვენოს ჩუენი ჟურნალი. ამაზედ ითხოვენ მრავალნი «ცისკარზედ» ხელის მომწერნი. თუმცა რედაქციამ ცოტა აწყენინა, მაგრამ მოიმედენი ვართ სულგრძელობითა მოგვიტევებს.

რედ.

მოუგონიათ იმ გვარი მაშინა, (იარაღი) რომელიცა ერთს საათში ჰკვეცს, აწყობს, ჰკერავს და გარშემო-შემოუკვეცს იმდენს, რამდენსაც ასი კაცი მოუნდება იმავე ერთს საათსა. ამ მაშინის მოქმედებაში მოყვანას მხოლოდ ორი ყმაწვილი უნდა.

— მეორეს ხმელეთზედ არის ორი ხელმწიფო: ავსტრია და ფრანცია; სადაც მშვენიერად აკეთებენ ღვინოებს და ამასთანავე სხვა და სხვა-გვარად. ფრანციაზედ უფრო მომაღლებული სამყალობა ავსტრიისა აქვს. მართალია, გერმანიაში, იტალიაში, ისპანიაში და პორტუგალიაში უფრო ჩინებულს ღვინოებს აკეთებენ, მაგრამ იმათის სარგებლობის რიცხვი არც ნახევარს უდრის ავსტრიისა და ფრანციისას. ფრანციაში ღვინო მოდის, თუ კარგი წელიწადი დაუდგა, სამოც მილიონ ჰეკტოლიტრამდინ (სამოცი მილიონი ჰეკტოლიტრა, ოთხას ოთხმოც და სამი მილიონი ვედრო, ან, ჩვენებურად, ას ოცი მილიონი კოკა,) ავსტრიაში მოდის ოც და ხუთ მილიონ ეიმერამდინ, (ოთხმოც და ხუთი მილიონი ეიმერი, ორას შვიდი მილიონი ვედრო, ან ოთხმოც და ათი მილიონი კოკა.) გერმანიაში მოდის თოთხმეტ მილიონამდინ ვედრო. ისპანიაში სამოც და ცამმეტ მილიონამდინ; პორტუგალიაში თოთხმეტ

მილლიონამდინ. ლუნისაგან შემოხვეული ფრანცი-ას აქუს წელიწადში ოთხმოც და ხუთი მილლი-ონი ფრანგი (ჩუჱნის ანგარიშით, ფრანგი რომ ხუთმეტარსა გიანგარიშოთ, გამოვა ორი მილლი-ონი და სამოც და თხუთმეტი ათასი თუმანი) ავს-ტრიას აქუს ლუნისაგან შემოხვეული წელიწადში სამი მილლიონი ტალერი, (სამი მილლიონი ტა-ლერი, შეადგენს ჩუჱნებურის ანგარიშით ორას ოთხმოც და ოთხი ათასს თუმანს.) ისპანიას აქუს წელიწადში ოც და ათი ათასი მილლიონი ტალე-რი (სამას ოთხმოცი ათასი თუმანი.)—

ჩუჱნში ამ ანგარიშებს ჯერ არ შევჩუჱვივართ. იმერეთში ახლა დაიწყეს კითხვა, ვის რამდენი მოუვიდათ, ნაცარმა რომ მეტად უკლო მოსავალსა; თორემ უწინ ვინ იფიქრებდა გიანგარიშოთო. კახე-თში რამდენი მოდის იცის ვინმე?

—წარსულს წელიწადს ფებერვლის თვეში, ანგლიაში, სოფელს გლამორგანშირს, რომელიც მდებარეობს ანგლიისას ნიკსონს, მოვიდა ძლიერი წვიმა, რომელთანაც ჰსცვიოდა დალურჯებულის ჰაერიდგან წვრილ-წვრილი თევზი. ამ წვიმის დროს ძლიერი ქარი ჰქროდა. ეს თევზები რამდენ-სამე ხან ცოცხლად იყვნენ, ბოლო და ფრთა ჰქონდათ მოთეთრო.

რედ. გ.

რედაქციისაგან.

«ცისკრის» რედაქცია შეჰსწირავს უგულითადესს მადლობას, უფალს გორის უეზდის ნაჩალნიკს, ბრწყინვალე კნიაზს ელიზბარ ერის-თავს, რომელმაცა მიიწერა 20 წიგნი, თავისს უეზდში დასარიგებლად ჱ, რომელიცა გვაძლევს დიდს შემწეობას ამ საზოგადოს საქმეში. — მომადლებულად ვრაცხთ კვალად განუმეოროთ მადლობა უფალს გაბრიელ მამაცოვს, რომლის ღვაწლის დადება სამშობლოს ლიტერატურაზე მოეხსენება თჳთქმის ყოველს ქართველს ჱ, რომელიცა გვიწევა ყოველწლივ ჟელის მომწერით მოამბებით ქართლის მხრივ. ჩუენ არ შევჳძლია ღირსეულად დავაფასოთ ამ გვარი ამათი ღუაწლი ჩუენს სიცევერებაზე, — უკეთ დააფასებს ჩამომავლობა.

რედ.

სხუა და სხუა ამბავი.

I. — შეერთებულ შტატების სახელმწიფოში, გაზეთების და ჟურნალების რიცხვი. — II. — ღვინის მოსავალის ანგარიში ევროპაში. — III. — უცნაურის წვიმის მოსვლა ანგლიაში. რედ.

ხელი მოსწერება

1860 წელსა.

ქ. ტფილისში, ქართულის ჟურნალის «ცისკრის» რედაქციაში, კუკიას, კერესელიძის სახლებში.

ფასი ერთის წლის გამოცემისა, ქ. ტფილისში გაუგზავნელად ექვსი მანეთი, ხოლო შინ მიწოდებით, ანუ სხუა ადგილებში გაგზავნით: შვდი მანეთი თეთრი ფული.

რედაქცია ჰსთხოვს «ცისკრის» ხელის მომწერთა, ვისაც ჟურნალი დააკლდეს და დროზედ არ მიუვიდეს, მაშინვე აცნობოს რედაქციას, ესრეთის ზედ წარწერით:

«ცისკრის» რედაქციაში, ტფილისს. —

Печатать позволяется. Апрѣля 19 дня, 1860 года.
Испр. должн. Груз. Ценсора Св. Алексѣевъ.